

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Rozvoj cestovního ruchu v Palestině

Marcela Holubjaková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor: Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Rozvoj cestovního ruchu v Palestině

Marcela Holubjaková

Vedoucí práce:

Mgr. Veronika Kramářková

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury a dat získaných vlastním pozorováním dané problematiky ve státu Palestina v roce 2013.

Plzeň, duben 2016

.....

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Základní charakteristika pojmů v cestovním ruchu.....	7
3 Stát Palestina - základní údaje.....	10
3.1 Obyvatelstvo.....	10
3.2 Geografie.....	10
3.3 Ekonomika.....	11
3.4 Guvernoráty	11
3.5 Historie Palestiny.....	12
4 Turistické oblasti na území Západního břehu Jordánu.....	18
4.1 Okolí Betléma.....	18
4.2 Okolí Mrtvého moře.....	23
4.3 Okolí Jericha.....	25
4.4 Velká města.....	28
5 Postavení cestovního ruchu v Palestině se specializací na oblast Západního břehu Jordánu.....	31
6 SWOT analýza cestovního ruchu.....	36
6.1 Silné stránky (STRENGTHS).....	37
6.2 Slabé stránky (WEAKNESSES).....	37
6.3 Příležitosti (OPPORTUNITIES).....	38
6.4 Hrozby (THREATS).....	39
7 Přehled nabídek zájezdů českých cestovních kancelářích do oblasti Západního břehu Jordánu.....	40
8 Návrh vlastní turistické trasy.....	42
9 Závěr.....	43
10 Seznam zdrojů.....	44
11 Resumé.....	52
12 Přílohy.....	53

1 Úvod

„Nelituji žádného dne, kdy jsme byli na cestách!“¹

Cílem práce je analýza cestovního ruchu v Palestině, porovnání nabídek českých cestovních kanceláří a zhodnocení možností dalšího rozvoje cestovního ruchu. Práce je zaměřená na oblast Západního břehu Jordánu.

V první kapitole se věnuji přehledu domácí i zahraniční literatury o dané problematice. O Palestině vyšlo mnoho monografií, většina z nich však není specializovaná pouze na oblast Palestiny, ale zahrnují také oblast Izraele nebo Jordánska.

Další kapitola bude definovat cestovní ruch a základní pojmy s ním související.

Dále ve stručnosti představím Palestinskou autonomii z pohledu geografie, historie, obyvatelstva a dalších aspektů a také představím památky a další turistická místa na území Západního břehu Jordánu. V této kapitole byly stěžejními zdroji publikace zaměřené na historii oblasti (zejména na historii starověku², dále pak knihy zaměřené na historii Izraele³). Dalším zdrojem informací byla také Arab Tourism Encyclopedia⁴. Tématiku cestovního ruchu rozebírají informační brožury přímo z dané oblasti, které ale někdy nemusí být plnohodnotnými zdroji, protože jsou vydávány přímo místními institucemi a mohou mít v globálním měřítku zkreslené informace.

V páté kapitole nastíním přehled současného stavu cestovního ruchu během posledních let na daném území. Statistické informace o cestovním ruchu a jeho dopadech na fungování státu jsou použity ze stránek Palestinského centrálního statistického úřadu (PCBS)⁵.

---

¹ ZIKMUND, Miroslav. Český cestovatel a spisovatel 20. století.

² BARDTKE, Hans. *Příběhy ze starověké Palestiny: tradice, archeologie, dějiny*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1988.

³ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-9-7.
ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. D (Grada). ISBN 978-80-247-2910-7.

⁴ ZUHDI, Bachir a kol. *Arab Tourism Encyclopedia 2007*. Bejrút: Dar al-Mawasem, 2007.

⁵ Mission Statement. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

Následně se zaměřím na rozvoj a analýzu cestovního ruchu pomocí SWOT analýzy a v práci bude navržena také vlastní turistická trasa pro návštěvníky Západního břehu Jordánu. Práce následně zanalyzuje současnou nabídku zájezdů českých cestovních kanceláří do oblasti Západního břehu Jordánu.

Při přepisu arabských jmen a topografických názvů budu vycházet z knihy Luboše Kropáčka: *Duchovní cesty islámu*.⁶

---

⁶ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Šesté, opravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-598-0.

2 Základní charakteristika pojmů v cestovním ruchu

Definice pojmu cestovní ruch

Cestovní ruch je společensko-ekonomický jev ovlivňující jedince i společnost. Je představitelem největšího pohybu populace za rekreací. Tvoří součást spotřeby a je důležitý zejména v ekonomicky vyspělých zemích. Patří ke třem největším odvětvím exportu. Počátky moderního cestovního ruchu se datují k přelomu 19. a 20. století, někdy jsou však spojovány s průmyslovou revolucí.⁷ Cestovní ruch je předmětem zkoumání několika oborů - ekonomie, geografie, sociologie, psychologie, pedagogika a další. Každý obor ho zkoumá z různých hledisek (např. ekonomika realizovaných služeb a zboží, společné znaky cestovního ruchu a krajiny, sociální chování návštěvníků cestovního ruchu, motivace účasti na cestovním ruchu a další).

Subjekty cestovního ruchu

Subjekty cestovního ruchu jsou jeho účastníci, tedy všichni, kteří uspokojují svou potřebu spotřebou statků cestovního ruchu v podobě cestování a pobytu mimo trvalé bydliště. Subjekty se označují jako návštěvníci, cestující nebo turisté či výletníci.⁸

Objekty cestovního ruchu

Objektem cestovního ruchu jsou cíle změny místa pobytu subjektů cestovního ruchu. Zahrnují se sem příroda, kultura, hospodářství a další. Objekt tvoří cílové místo⁹, podniky a instituce cestovního ruchu. Rozlišujeme několik jeho typů - městská střediska cestovního ruchu, lázeňská místa, rekreační střediska, chatové oblasti.¹⁰

⁷ **Průmyslová revoluce** se uskutečnila v období mezi 18. a 19. stoletím, došlo k proměně zemědělství, výroby, těžby a dopravy. Od dominujícího zemědělství se přecházelo k manufakturám, kde ruční výrobu vystřídal tovární strojní výroba a docházelo k industrializaci.

⁸ **Označení návštěvníci, cestující, turisté a výletníci** je vhodné pro statistické údaje. Z hlediska cestovního ruchu se spíše používají označení jako stálý **obyvatel**, **návštěvník**, **turista** (na dovolené, krátkodobě pobývající) a další. (HESKOVÁ, M., *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*, s. 13 - 14.)

⁹ Cílové místo se někdy označuje také jako **destinace cestovního ruchu**. (HESKOVÁ, M., *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*, s. 15.)

¹⁰ HESKOVÁ, M., *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*, s. 9-16.

Okolí systému cestovního ruchu

System cestovního ruchu je tvořen ekonomickým prostředím (rozhoduje zde ekonomický růst, růst HDP, výše nezaměstnanosti, inflace, stabilita měny a další.), dále pak politickým prostředím (zajímá se mírovými podmínkami v jednotlivých státech, kdy mír je nevyhnutelná podmínka rozvoje cestovního ruchu, dále řeší vizovou politiku), sociálním prostředím (společenská zřízení ovlivňují rozdělování HDP, pracovní podmínky a sociální politiku státu), technicko-technologickým prostředím (zahrnuje dopravní infrastrukturu a informačně-technologickou vybavenost, která je vhodná pro rozvoj cestovního ruchu) a předmětem zkoumání je také ekologické prostředí (řeší zlepšení nebo zhoršení životního prostředí).

Druhy cestovního ruchu

Cestovní ruch se dá rozdělit do následujících kategorií: rekreační, sportovní, dobrodružný, myslivecký a rybářský, náboženský (poutní), lázeňský, zdravotní, obchodní, kongresový a stimulační cestovní ruch.¹¹

---

¹¹ HESKOVÁ, M., *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*, s. 16 - 21.

Formy cestovního ruchu

<p>1. z geografického hlediska</p> <ul style="list-style-type: none"> • domácí cestovní ruch • zahraniční cestovní ruch • mezinárodní cestovní ruch • vnitřní cestovní ruch 	<p>2. podle počtu účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> • individuální cestovní ruch • skupinový cestovní ruch • masový cestovní ruch • ekologický cestovní ruch
<p>3. podle způsobu organizování</p> <ul style="list-style-type: none"> • individuální cesty • organizovaný zájezd/pobyt • klubový cestovní ruch 	<p>4. podle věku účastníků</p> <ul style="list-style-type: none"> • cestovní ruch dětí • mládežnický cestovní ruch • rodinný cestovní ruch • seniorský cestovní ruch
<p>5. podle délky účasti</p> <ul style="list-style-type: none"> • výletní cestovní ruch • krátkodobý cestovní ruch • víkendový cestovní ruch • dlouhodobý cestovní ruch 	<p>6. podle převažujícího místa pobytu</p> <ul style="list-style-type: none"> • městský cestovní ruch • příměstský cestovní ruch • venkovský cestovní ruch • agroturistika (ekoagroturistika) • horský, vysokohorský cestovní ruch • přímořský cestovní ruch
<p>7. podle ročního období</p> <ul style="list-style-type: none"> • sezónní (zimní, letní) cestovní ruch • mimosezónní cestovní ruch • celoroční cestovní ruch 	<p>8. podle použitého dopravního prostředku</p> <ul style="list-style-type: none"> • motorizovaný cestovní ruch • železniční cestovní ruch • letecký cestovní ruch • lodní cestovní ruch
<p>9. z hlediska dynamiky</p> <ul style="list-style-type: none"> • pobytový (statický) cestovní ruch • putovní (dynamický) cestovní ruch 	<p>10. ze sociologického hlediska</p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěvy příbuzných a známých • sociální cestovní ruch • komerční cestovní ruch • etnický cestovní ruch¹²

¹² HESKOVÁ, M., *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*, s. 21 - 22.

3 Stát Palestina - základní údaje

Hlavním městem Palestiny je Rámalláh. Palestina je rozdělená na dvě části - Západní břeh Jordánu a Pásmo Gazy. Rozloha Pásmo Gazy zaujímá 360 km², rozloha Západního břehu Jordánu 5 600 km². Na těchto územích žije přibližně 4,4 milionu obyvatel, z toho 1,7 milionu v Pásmu Gazy.

Současným prezidentem je Mahmúd Abbás, který je zároveň také předsedou OOP¹³.

3.1 Obyvatelstvo

Na Západním břehu žije asi 83% Arabů a 17% Izraelců, v Pásmu Gazy je procento zastoupení Arabů téměř absolutní. Co se týká náboženství, na Západním břehu žije 75% sunnitských muslimů, 17% židů a 8% křesťanů. V Pásmu Gazy je 99% sunnitů a necelé 1% křesťanů.¹⁴

3.2 Geografie

Palestina sousedí s Izraelem a Jordánskem a Egyptem¹⁵. Nejvyšším vrcholem palestinských území je Nábí Júnis (1 030 m.n.m.), který se nachází na území Hebronského governorátu. Nejnižším bodem území je hladina Mrtvého moře. Na jihovýchodě území se rozkládá Judská poušť, sever území je využíván spíše k zemědělství. Mezi nejvýznamější vodní toky patří řeka Jordán, která tvoří hranice mezi Jordánskem a Palestinou. Údolí Jordánu se nachází na východě oblasti, kde je také mnoho místních říček, které jsou využívány k zavlažování.

V zimním období je počasí chladné a deštivé, v létě v Palestině panuje sucho a horko. Průměrné teploty se pohybují mezi 9-18°C v zimě a 26-30°C v létě. Palestina se řadí mezi země se středomořským suchým podnebím, roční úhrn srážek je okolo 200 mm.¹⁶ V oblasti Mrtvého moře ročně spadne asi 100 mm srážek a teplota v létě stoupá až ke 39°C, zatímco v zimě je zde okolo 23°C.¹⁷

¹³ OOP je zkratka pro **Organizaci pro osvobození Palestiny**, cílem této organizace je vytvoření nezávislého sekulárního státu. Organizace byla založena v roce 1964. (BARACKSKAY, D., *The Palestine Liberation Organization: terrorism and prospects for peace in the Holy Land*, s. 1-2)

¹⁴ CAVENDISH, M., *Illustrated Dictionary of the Muslim World*, s. 181.

¹⁵ S Egyptem sousedí pouze Pásmo Gazy.

¹⁶ *Malá encyklopédia zemepisu sveta: svetadiely, štáty, mestá, moria, rieky, jazerá, vrchy, nížiny, ostrovy*, s. 364.

¹⁷ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 328.

3.3 Ekonomika

Hlavními příjmy palestinské ekonomiky jsou především cestovní ruch a zemědělství. Cestovní ruch a služby tvoří asi 20% HDP¹⁸.

Hlavními produkty zemědělství jsou citrusy, pomeranče, olivy, hrozny, fíky, zelenina, květiny a obilí. Téměř 60% všech zemědělských produktů je pěstováno na území Palestiny.

Průmysl a obchod jsou však stále velmi málo rozvinutá odvětví ekonomiky. Hlavními obchodními partnery s Palestinou jsou země jako Izrael a další arabské státy jako např. Saúdská Arábie, Jordánsko, Egypt.¹⁹

3.4 Guvernoráty

Palestinskou autonomii tvoří celkem na Západním břehu Jordánu 16 guvernorátů: guvernorát Dženin, guvernorát Túbás, guvernorát Nábulus, guvernorát Túlarm, guvernorát Salfit, guvernorát Qalqílija, guvernorát Rámalláh a al-Bíra, guvernorát Jericho, guvernorát Jeruzalém, guvernorát Betlém, guvernorát Hebron, guvernorát Dajr al-Balah, guvernorát Chán Júnis, guvernorát Severní Gaza, guvernorát Rafah a guvernorát Gaza²⁰.

---

¹⁸ **Hrubý domácí produkt** (HDP) představuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vytvořenou za dané období (obvykle jeden rok) na určitém území.

¹⁹ RUSSELL, M., *The Middle East and South Asia 2015-2016*, s. 140.

²⁰ **Guvernorát Ramalláh a al-Bíra** má okolo 280 tisíc obyvatel, guvernérou je zde Dr. Laila Ghannam, první ženská guvernéra. (KUTTAB, D., Palestine's first female governor recounts her struggle. In *Palestine Pulse* [online].).

Guvernorát Gaza má okolo 505 000 obyvatel, v roce 2006 zde ve volbách vyhrál Hamás. Nachází se zde také mnoho uprchlických táborů. (State of Palestine: General Information. In *GeoHive* [online].)

3.5 Historie Palestiny

První osídlení, biblický stát, dvě království

Území Palestiny bylo poprvé osídleno ve 4. tisíciletí p.n.l.²¹ Došlo zde k přechodu k usdlému zemědělství a prvními doloženými obyvateli byli Kananejci. Mezi lety 1020 - 926 p.n.l. byl na území Palestiny biblický židovský stát Izrael, jehož významnými osobnostmi se stali králové Saul²², David²³ a Šalamoun²⁴. Toto období je spojeno s výstavbou prvního (Šalamounova) Chrámu, který byl však v roce 586 p.n.l. zničen babylonskými vojsky.²⁵

Po smrti krále Šalamouna bylo území rozděleno do dvou celků: na severu vzniklo Izraelské království (931 - 722 p.n.l.) s hlavním městem Samaří, které následně bylo dobyto Asýrií. Na jihu vzniklo Judské království s hlavním městem Jeruzalémem, které dobyla Babylonie.

Období nadvlád

Během následujících let bylo území Palestiny pod nadvládou několika významných říší - perské (538 - 332 p.n.l.), řecké (332 - 142 p.n.l.) a římské (63 p.n.l. - 324 n.l.).

Proti římské nadvládě proběhlo několik povstání, např. Velké židovské povstání v roce 66 n.l., kdy byl zbořen druhý Chrám a také velká část Jeruzaléma. Další povstání v roce 73 n.l. se odehrálo na pevnosti Masada.²⁶ Posledním velkým povstáním bylo Bar Kochbovo²⁷ povstání mezi lety 132 - 135 n.l., které bylo ovšem také potlačeno.

Mezi lety 325 - 640 n.l. nad územím nastala byzantská nadvláda, která souvisela s rozšiřováním křesťanství za podpory císaře Konstantina^{28, 29}.

²¹ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konflikt*, s. 15.

²² **Král Saul** byl prvním izraelským králem.

²³ **Král David** byl patrně druhým izraelským králem, je patrně první zcela určitě doloženou postavou biblické historie.

²⁴ **Šalamoun** byl králem jednotného izraelského království, za jeho vlády dosáhlo království největšího hospodářského a územního rozmachu.

²⁵ HAMBLIN, W.J.; SEELY, D. R., *Solomon's temple: myth and history*, s. 23.

²⁶ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konflikt*, s. 16 - 17.

²⁷ **Bar Kochba** byl vůdce židovského protirímského povstání, byl přezdíván jako Syn hvězdy.

²⁸ **Císař Konstantin** byl od roku 306 římským císařem a od roku 324 vládcem celé římské říše.

²⁹ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konflikt*, s. 17.

Arabská nadvláda (640 - 1099 n.l.) začala dobytím Jeruzaléma a výstavbou mešity al-Aksá a Skalního dómu v Jeruzalémě. Během vlády Umajjovců a Abbásovců³⁰ docházelo k pronásledování nemuslimů, které vedlo až k propuknutí křížáckých válek,³¹ které probíhaly v 11. a 12. století n.l.

V roce 1099 n.l. křesťané dobyli Jeruzalém a vyhlásili zde Jeruzalémské království. Éra křížáků skončila v roce 1291 s mamluckým dobytím města Akko^{32, 33}. Mamluci³⁴ ovládali území Palestiny mezi lety 1291 - 1517 n.l.

Po nich nastalo osmanské období, které bylo spojeno např. s otevřením Suezského průplavu³⁵. Osmanská éra skončila po britském dobytí Jeruzaléma v roce 1917.³⁶

Britský mandát Palestina

Mandát vznikl na základě konference v San Remu, která proběhla v roce 1920. Tato konference potvrdila rozdělení sfér vlivu Velké Británie a Francie podle Sykes-Picotovy dohody z roku 1916.

Správcem britské kolonie v Palestině se stal v roce 1921 Winston Churchill, jeho poradcem byl T. E. Lawrence. První britský komisař pro Palestinu byl sir Herbert Samuel, ten omezil židovské přistěhovalectví a podporoval arabský nacionalismus^{37, 38}. Otázku přistěhovalectví řešila tzv. první Bílá listina³⁹ vydaná Británií v roce 1922.⁴⁰

Během 30. let stoupaly požadavky Židů na vlastní stát na území Palestiny, to vedlo k propuknutí Arabského povstání (1936 - 1939).⁴¹ Nepokoje během povstání řešila britská Peelova komise.⁴²

³⁰ Vláda **Umajjovců** se datuje mezi roky 661 - 750, vláda **Abbásovců** do období mezi lety 750 - 1258.

³¹ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konflikt*, s. 17.

³² **Akko** je město v dnešním severním Izraeli.

³³ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konflikt*, s. 17.

³⁴ **Mamlukové** byli příslušníci egyptské armády, většinou otroci.

³⁵ **Suezský průplav** byl slavnostně otevřen v roce 1869.

³⁶ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konflikt*, s. 18.

³⁷ **Arabský nacionalismus** zdůrazňuje arabský národ a jeho národní identitu. Je založený na společném jazyce, historii, geografii a kultuře arabských obyvatel. Je také pevně spojen s islámem.

³⁸ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konflikt*, s. 40 - 41.

³⁹ **Bílá listina** z roku 1922 je dokument Winstona Churchilla, který se vztahoval k budoucímu uspořádání Palestiny.

⁴⁰ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konflikt*, s. 44.

⁴¹ ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 28.

⁴² **Peelova komise** byla také známá jako Královská komise, v letech 1936 - 1937 vyšetřovala nepokoje vzniklé po roce 1936 během útoků na židovské obyvatelstvo. V jejím čele stál lord Robert Peel.

V roce 1939 byla vydaná druhá Bílá listina, která deklarovala, že v rámci arabského státu bude začleněna také židovská domovina. Tuto listinu však Židé i Arabové odmítli.⁴³

Konec britského mandátu a vznik Izraele

S koncem války Palestinci stále častěji usilovali o omezení vlivu Velké Británie na jejich území.⁴⁴ V květnu 1947 stanovila OSN komisi s názvem UNSCOP⁴⁵, od ní se ale Arabové distancovali (nechtěli připustit vznik jiného, než arabského státu). Britové oznámili, že se z území Palestiny stáhnou a svůj mandát předají právě OSN. To bylo uskutečněno 15. května 1948.

V roce 1947 bylo schváleno rozdělení Palestiny podle návrhu UNSCOP. Palestina bude rozdělena do 8 částí:

- 3 části budou příslušet židovskému státu
- 3 části budou příslušet arabskému státu
- 7. část tvoří město Jaffa (arabská enkláva uvnitř židovského státu)
- 8. částí bude Jeruzalém (měl být mezinárodně spravován).

Toto usnesení se ale nelíbilo arabské části obyvatelstva (nejen v Palestině, ale i v ostatních arabských zemích).⁴⁶ 14. května 1948 byl oficiálně Deklarací izraelské nezávislosti vyhlášen stát Izrael. Po masakru v Dejr Jásín v roce 1948 a také po válce za nezávislost mezi lety 1948 - 1949 nastal velký problém s podobě palestinských uprchlíků, kteří odcházeli do okolních států. Mnoho se jich usídlilo na území dnešního Západního břehu Jordánu, v pásmu Gazy, Jordánsku, Sýrii nebo Libanonu. Důsledkem byl zánik více než 400 arabských vesnic a měst, některé z nich byly zbořeny, některé osídleny židovským obyvatelstvem. Největší uprchlické tábory byly zřízeny v Libanonu (Šátílá), Sýrii nebo také v Jordánsku (Džeraš, Zarqá).⁴⁷

⁴³ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 50.

⁴⁴ Tamtéž, s. 64.

⁴⁵ Zvláštní komise OSN pro Palestinu (anglicky: United Nations Special Committee on Palestine, zkráceně UNSCOP). Komise řešila příčiny arabsko-izraelského konfliktu a snažila se předkládat návrhy na řešení tohoto konfliktu.

⁴⁶ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 67 - 69.

⁴⁷ Tamtéž, s. 74 - 78.

Válka za nezávislost

Současně se vznikem Státu Izrael došlo k situaci, kdy podle deklarací OSN nevznikl žádný arabský stát. Proti této skutečnosti se vymezily státy jako Egypt, Jordánsko, Sýrie, Libanon, Irák nebo Saúdská Arábie. Tyto státy zahájily útok na Izrael a tím propukla první arabsko-izraelská válka, která trvala od 14. května 1948 do 19. července 1948. Výsledkem války byla porážka arabských armád.⁴⁸

Sedmdesátá léta

Palestinští uprchlíci stále marně volali po vzniku arabského státu, a proto byla v roce 1964 založena Organizace pro osvobození Palestiny (OOP). V roce 1965 vznikla také organizace Fatah⁴⁹. Tyto organizace se v roce 1968 spojily a vzájemně podnikaly kroky proti Izraeli. Do světového povědomí se organizace OOP dostala až pod vedením Jásira Arafata.⁵⁰ Další skupiny a organizace proti Izraeli byly například Lidová fronta pro osvobození Palestiny (LFOP, vedení George Habáš), Demokratická fronta pro osvobození Palestiny (DFOP), organizace Abú Nidala (OAN) a další.

Šestidenní válka

Válka probíhala v roce 1967 a území Palestiny se týkal konflikt Jordánska s Izraelem na území Západního břehu. Jordánsko bylo odraženo a území zahrnující Betlém, Hebron, Rámalláh nebo východní Jeruzalém bylo dobyto Izraelem.⁵¹ Po šestidenní válce došlo ale také ke zlepšení ekonomické situace v Palestině, protože Palestinci mohli pracovat díky izraelské okupaci i mimo území Palestiny.⁵²

⁴⁸ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 78.

⁴⁹ **Fatah** je palestinské národně osvobozenecské hnutí, jedná se o hlavní palestinskou politickou stranu a nejdůležitější složku Organizace pro osvobození Palestiny.

⁵⁰ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 102 - 03.

⁵¹ Tamtéž, s. 114.

⁵² Tamtéž, s. 120.

Sedmdesátá a osmdesátá léta

V letech 1967 - 1970 proběhla tzv. opotřebovací válka Izraele s Egyptem. Vedení OOP z Jordánska začalo pod Arafatovým vedením organizovat výpady do Izraele.⁵³ To souvisí také s událostí nazývanou Černé září⁵⁴, které proběhlo v roce 1970.⁵⁵ V roce 1973 propukla tzv. Jomkipurská válka, kterou začal útok Sýrie a Egypta na Izrael, Izrael ale útok odrazil a celou válku vyhrál. V roce 1978 proběhla také operace Lítání.⁵⁶ Koncem 80. let došlo k palestinskému lidovému povstání zvaného první intifáda^{57, 58}.

Devadesátá léta

V roce 1988 byl v exilu Jásirem Arafátem vyhlášen Stát Palestina a OSN mu přiznala statut pozorovatele.⁵⁹ V roce 1994 došlo k vytvoření Palestinské národní autonomie na základě mírových dohod z Osla. Byl započat pokus o mírový proces mezi Izraelem a Palestinou. V roce 1991 se na Madridské konferenci sešli představitelé obou stran a poprvé od Války za nezávislost spolu hovořili. V roce 1993 byla podepsána mírová dohoda z Osla⁶⁰. Dohoda však měla své odpůrce - v Palestině jím byl Hamás⁶¹ a v Izraeli strana Likud.⁶² Po zvolení premiéra Benjamin Netanjahu došlo k podpisu dalších dvou dohod - Hebronského protokolu⁶³ a Memoranda od Wye River^{64, 65}.

⁵³ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 141.

⁵⁴ Operace **Černé září**, během něhož se palestínští Arabové pokusili svrhnout a zabít jordánského krále Husajna. Ten následně nařídil zaútočit na sídla OOP a vyhnal tuto organizaci ze země. OOP se přesunula do Libanonu, odkud útočila na Izrael.

⁵⁵ ČEJKA, M., *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 142.

⁵⁶ **Operace Lítání** byla vojenská akce Izraele proti Libanonu, kde tehdy sídlila OOP. Izrael se po konci akce musel stáhnout zpět z Libanonu.

⁵⁷ Během **první intifády** se nepokoje šířily z pásma Gazy až na území Západního břehu Jordánu. Oficiálně byla intifáda vedena OOP.

⁵⁸ ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 200.

⁵⁹ Tamtéž, s. 149.

⁶⁰ **Dohoda z Osla** ustanovovala Palestinskou samosprávu nad územím pásma Gazy a Západního břehu Jordánu

⁶¹ **Hamás** je označení pro Hnutí islámského odporu, které vzniklo v roce 1987 jako pobočka egyptského Muslimského bratrstva. Má dvě složky - vojenskou a civilní, politickou. V roce 2006 vyhrál Hamás volby do Palestinské národní správy.

⁶² **Likud** je středo-pravicové izraelská politická strana, založená v roce 1973. V roce 1977 jako první pravicová strana zvítězila ve volbách. Od roku 2009 stojí v jejím vedení Benjamin Netanjahu.

⁶³ **Hebronský protokol** je mírová dohoda z roku 1997, uzavřená mezi Izraelem (Benjamin Netanjahu) a OOP (Jásir Arafat).

⁶⁴ **Memorandum od Wye River** je mírová dohoda v října 1998. Byla uzavřená díky nátlaku tehdejšího amerického prezidenta Billa Clintona. Memorandum přisoudilo Arabům 13% území Západního břehu Jordánu a upravovalo také status některých dalších oblastí.

⁶⁵ ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 264.

Druhá intifáda až současnost

Jednou z příčin vypuknutí další intifády byla cesta Ariela Šarona⁶⁶ na Chrámovou horu a výstavba izraelských osad ve východním Jeruzalémě na území Palestiny. Během intifády docházelo k sebevražedným bombovým atentátům a k raketovému ostřelování měst na jihu Izraele. Povstání skončilo v roce 2004, kdy zemřel Jásir Arafat, místo něj byl následně prezidentem zvolen Mahmúd Abbás, konal se také summit v Šarm al-Šajchu. Následně docházelo k několika dalším mírovým dohodám⁶⁷. V roce 2008 opět došlo k napětí v Gaze, kdy hnutí Hamás ukončilo příměří a začalo raketově ostřelovat izraelská města, na což Izrael velmi rychle reagoval.⁶⁸

---

⁶⁶ **Ariel Šaron** byl izraelský politik, mezi lety 2001 - 2006 ve funkci premiéra. Zemřel v roce 2014.

⁶⁷ Např. **konference v Annapolis** byla mírová konference o situaci na Blízkém Východě. Uskutečnila se v roce 2007 v USA. Cílem bylo oživení izraelsko-palestinského mírového procesu a realizace projektu "The Roadmap for Peace".

⁶⁸ ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 312.

4 Turistické oblasti na území Západního břehu Jordánu

4.1 Okolí Betléma

Betlém

Betlém je nazývaný městem Vánoc a Velikonoc, protože právě v tomto období se zde objevuje největší koncentrace poutníků a turistů.⁶⁹ Nachází se asi 10 km od Jeruzaléma⁷⁰ na okraji Judské pouště a je rodištěm Ježíše Krista a také místem, kde vyrůstal král David (viz příloha č. 4.1).⁷¹

Ve 14. století p.n.l. se na místě Betléma nacházelo nejstarší městské osídlení, nazývané Bajt Lahm (podle ochranné bohyně). Hebrejsky se Betlému říká Dům chleba, arabsky Dům masa. V roce 313 n.l. římský císař Konstantin označil Betlém jako poutní místo křesťanů. V roce 683 n.l. se města však zmocnili muslimové. Po 1. světové válce patřil Betlém pod britskou mandátní správu. Se založením státu Izrael nastal pro město velký problém v podobě palestinských uprchlíků, na okrajích města bylo proto nutné založit uprchlické tábory (Áida, ad-Duhejša, al-^cAzza).⁷² V roce 1995 Betlém přešel pod palestinskou samosprávu.⁷³

Dnes je Betlém převážně křesťanským městem, spojeným s křesťanskými vesnicemi Bejt Sáhúr a Bejt Džálá.⁷⁴ Betlém spadá do správní zóny A⁷⁵ - tedy je pod civilní i vojenskou kontrolou Palestinců a Izraelcům je sem vstup (až na výjimky) zakázán.⁷⁶

Centrum města tvoří Náměstí jesliček⁷⁷, kde se nachází mimo jiné také mírové centrum, kde turisté mohou shlédnout výstavu o palestinské okupaci. Během Vánoc se největší koncentrace návštěvníků nachází právě na Náměstí jesliček,

⁶⁹ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 302.

⁷⁰ ZUHDI, B., *Arab Tourism Encyclopedia 2007*, s. 84.

⁷¹ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 192.

⁷² THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 302.

⁷³ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 192.

⁷⁴ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 303.

⁷⁵ **Správní zóny** se dělí na zóny A, B a C, toto rozdělení platí od konference Oslo II. **Zóna A** zahrnuje velká města. Palestinci ji výlučně spravují civilně i bezpečnostně. Tato zóna zahrnuje asi 3,5% území Západního břehu. (ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 244.)

⁷⁶ ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 244.

⁷⁷ IRVING, S., *Palestine*, s. 141.

např. v luteránském vánočním kostele. Z náměstí vede mírně do kopce ulice Papeže Pavla II., na které se nachází arabský trh (súq). Lze také doporučit návštěvu syrského ortodoxního kostela Panny Marie, kostela sv. Kateřiny nebo např. Muzea betlémů.

Bazilika narození Páně v Betlémě

Bazilika je nejdéle fungující kostel na světě⁷⁸ a zároveň se řadí také mezi nejstarší kostely světa.⁷⁹ Byla postavena mezi lety 327 - 333 n.l. na příkaz císaře Konstantina. Jedná se o jeden z nejstarších kostelů na světě. Dnešní podoba stavby pochází ze 6. století, z období vlády císaře Justiniána (viz příloha č. 4.2).

Bazilika se nachází v centru Betléma na Náměstí jesliček. Vstupuje se do ní tzv. Dveřmi pokory, které jsou vysoké jen 140 cm. Chránily tak baziliku v minulosti před nájezdy muslimů na koních a nyní nutí návštěvníky baziliky sehnout hlavu na důkaz pokory.

Bazilika je postavena v románském slohu, má širokou střední loď se sloupy, kde se nacházejí fragmenty fresek. Sloupů je třicet,⁸⁰ jsou z červenobílého vápence⁸¹ a nalezneme na nich zbytky křížáckých maleb světců a Panny Marie. V podlaze je odkryta část mozaiky⁸² z původní baziliky.⁸³

Pod bazilikou se nachází Jeskyně narození Ježíše. Dostaneme se k ní krátkým točitým schodištěm v zadní části budovy. Jeskyně je asi 12 metrů dlouhá a 3 metry široká. Zdobí ji olejové lampy a jedná se tak o centrální bod kostela a veškerého uctívání.

Na místě narození Ježíše se nachází čtrnácticípá hvězda s latinským nápisem *Hic de virgine Maria Jesus Christus natus est*⁸⁴.⁸⁵ Skeptici však pochybují, že hvězda se nachází na skutečném místě narození Ježíše. Oltář najdeme na místě, kde stály jesle s narozeným Ježíšem. Toto místo se označuje jako Kaple jesliček (viz příloha č. 4.3). Naproti kapli stojí oltář s vyobrazením Klanění tří králů.

⁷⁸ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 304 - 305.

⁷⁹ ZUHDI, B., *Arab Tourism Encyclopedia 2007*, s. 84.

⁸⁰ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 132.

⁸¹ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 305.

⁸² **Mozaika** znázorňovala Ježíšovo narození. (ZÁBRANSKÝ, M.; RODA, J., *Putování za betlémy*, s. 10.)

⁸³ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 132.

⁸⁴ V překladu „Zde se panně Marii narodil Ježíš Kristus. (BOWLER, G., *The world encyclopedia of Christmas.*)

⁸⁵ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 136.

V roce 1847 zmizela z podlahy čtrnácticípá hvězda, která označovala místo narození Ježíše. Nastal spor, během kterého se z krádeže začaly obviňovat všechny tři místní křesťanské obce (řecká ortodoxní, arménská a katolická). Spor se nevyjasnil a hvězda byla nahrazena novou.⁸⁶ Mezi lety 1962 až 1964 se v jeskyni narození konaly archeologické průzkumy, které dokázaly, že jeskyně byla posvátným místem již za dob před Konstantinem.⁸⁷ Správu chrámu zajišťují tři církve - řecká, arménská a římskokatolická. Například lampy v chrámu jsou rozděleny následně: o 6 z nich se stará řecká ortodoxní církev, o 5 církev arménská a o další 4 se stará církev katolická.⁸⁸

K bazilice je připojen také kostel sv. Kateřiny. Před vchodem do něj nalezneme křížovou chodbu, jejíž dominantou je uprostřed umístěná socha sv. Jeronýma.⁸⁹ Ten se v roce 384 v Betlémě usadil a založil zde klášter. V podzemní jeskyni vedle Jeskyně narození překládal Písmo a dokončil zde překlad Bible nazvaný Vulgata. Jeskyně, kde Jeroným působil, se dělí na dvě části. V jedné se nachází kostel a jeho pracovna a druhou část tvoří dvě menší jeskyně uzpůsobené jako kaple zasvěcená svatému Josefovi a betlémským nevinátkům, vyvražděným Herodem.⁹⁰

V kostele sv. Kateřiny se každoročně pořádá na Štědrý den půlnoční mše, která je vysílána mnoha světovými televizními stanicemi.

Mléčná jeskyně v Betlémě

Mléčná jeskyně nebo také Jeskyně mléka se nachází nedaleko Náměstí jesliček.⁹¹ Jeskyni nalezneme asi 200 metrů od baziliky Narození Páně (viz příloha č. 4.4).

Jedná se o poutní křesťanské místo, označované někdy také jako dům svaté rodiny. V roce 1375 byla oficiálně uznána jako svaté místo. Od 4. století se zde ženy modlí, aby se jim narodily děti. Do jeskyně se kdysi ukryla svatá rodina před útekem do Egypta v době, kdy podle biblické tradice Herodes vyvražd'oval všechny novorozence v Betlémě.

⁸⁶ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 305.

⁸⁷ BARDTKE, H., *Příběhy ze starověké Palestiny: tradice, archeologie, dějiny*, s. 218.

⁸⁸ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 136.

⁸⁹ **Svatý Jeroným** (347 - 420 n.l.) byl překladatelem Nového zákona z řeckého jazyka do latiny. (LIŠKA, V. *Kruté vášně římských císařů*, s. 340.)

⁹⁰ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 136.

⁹¹ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 307.

Marie zde kojila Ježíše a mléko jí ukápllo na zem, která se během okamžiku zbarvila bíle. Poutníci, kteří přicházejí do jeskyně věří, že prášek seškrabaný z jeskyně podporuje kojení. Před několika lety skupina vědců prováděla výzkumy skály v jeskyni a zjistila, že obsahuje velké množství vápníků, který má léčivé vlastnosti.⁹²

Nad jeskyní se nachází moderní kaple spravovaná řádem františkánů.⁹³

Hrobka Ráchel

Hrobka Ráchel se řadí mezi tři nejposvátnější místa judaismu (spolu ze Západní zdi a Jeskyní patriarchů v Hebronu). Nachází se na okraji Betléma, asi 5 kilometrů jižně od Jeruzaléma. Ráchel je zmíněna v První knize Mojžíšově, je matkou tří izraelských kmenů. Byla to žena Jákoba⁹⁴. Na místě, kde stojí dnešní hrobka, Ráchel při porodu zemřela a Jákob ji tam pochoval. Hrobka byla postavena v roce 1620 osmanskými Turky, následně v roce 1860 opravena.⁹⁵ Další zdroj však uvádí, že ji postavili křižáci a až poté se o ni Osmané starali.⁹⁶ V 19. století byla nad hrobku přistavena kupole.⁹⁷ O přístavbu se postaral Moses Montefiore,⁹⁸ britský Žid, který v roce 1839 poprvé požadoval vytvoření židovského státu.⁹⁹ Dnes ji obklopuje izraelská bezpečnostní zeď. Hrobka je rozdělena na ženskou a mužskou část, je pokrytá sametem a modlí se zde především židovské ženy za své děti.¹⁰⁰

Hrobka je však dnes místní i většině turistů nepřístupná. K hrobce se však dá případně dostat z izraelské strany bezpečnostní zdi (přes stanoviště na cestě z Jeruzaléma do Hebronu).¹⁰¹

⁹² KIRK, M. A., *Women of Bible Lands: A Pilgrimage to Compassion and Wisdom*, s. 155.

⁹³ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 140.

⁹⁴ **Jákob** byl praotcem židovského národa (spolu s dalšími patriarchy - Abrahámem, Izákem, Jákobem a Josefem). (KOKAISL, P., *Geografie náboženství*, s. 60.)

⁹⁵ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 130.

⁹⁶ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 193.

⁹⁷ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 307.

⁹⁸ STRICKERT, F. M., *Rachel Weeping: Jews, Christians, and Muslims at the Fortress Tomb*, s. 115.

⁹⁹ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 51.

¹⁰⁰ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 130.

¹⁰¹ KOHN, M., *Israel & the Palestinian Territories*, s. 293.

Herodion

Herodion se nachází asi 10 kilometrů jižně od Jeruzaléma. Je to archeologická lokalita a zároveň národní park v Judské poušti. Herodion je označení pro palác krále Herodese a jeho údajný hrob, který byl v blízkosti paláce (viz příloha č. 4.5).¹⁰² Arabové dodnes Herodion označují jako Rajskou horu.

V roce 2007 byl Herodův hrob objeven.¹⁰³

Herodion nechal zbudovat král Herodes¹⁰⁴ mezi lety 23 až 20 před naším letopočtem, jedná se o jedinou stavbu nesoucí jeho jméno¹⁰⁵ a Herodion se měl stát památníkem Herodovy porážky jeho soka Antigona.¹⁰⁶

Horní Herodion tvoří palác, tunely, cisterny na vodu, podzemní chodby, věže. Dolní Herodion zahrnuje paláce pro královskou rodinu - jsou postaveny v římském stylu, okolo nich jsou velké zahrady, nalezneme zde i pozůstatky lázeňského domu, velkého bazénu a také 350 metrů dlouhou cestu, zřejmě pohřební.¹⁰⁷

Po vyhoštění Herodova syna Archeala z Herodionu připadl celý komplex římským prokurátorům. Následně byl roku 66 našeho letopočtu dobyt Židy během první židovské války, byla zde postavena synagoga a rituální koupele. Herodion byl poté dobyt Římany a během povstání Bar Kochby¹⁰⁸ obsazen Židy. Od roku 135 je o pět opuštěný.¹⁰⁹

Herodion je součástí zóny „C“¹¹⁰, to znamená, že je pod přímou kontrolou Izraele.¹¹¹

¹⁰² CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 156.

¹⁰³ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 311.

¹⁰⁴ BUNSON, M., *Encyclopedia of the Roman Empire*, s. 258.

¹⁰⁵ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 156.

¹⁰⁶ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 192.

¹⁰⁷ BUNSON, M., *Encyclopedia of the Roman Empire*, s. 258.

¹⁰⁸ **Bar Kochbovo povstání** (někdy také třetí židovská vzpoura) dostalo podle jeho vůdce Šimona Bar Kochby. Povstání trvalo mezi lety 132 - 135 n.l. Zničilo velkou část území Judeje. (BOATWRIGHT, M. T.; CARGOLA, D.; TALBERT, R., *Dějiny římské říše: od nejranějších časů po Konstantina Velikého*, s. 404)

¹⁰⁹ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 164.

¹¹⁰ **Správní zóny** se dělí na zóny A, B a C, toto rozdělení platí od konference Oslo II. **Zóna C** zahrnuje oblasti pod správou Izraele. Jedná se o nejspornější oblasti (východní Jeruzalém, židovské osady, vojenské základny a oblasti v blízkosti hranic). Zóna C zaujímá asi 70% území Západního břehu. (ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 244.)

¹¹¹ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 311.

4.2 Okolí Mrtvého moře

Mrtvé moře

Mrtvé moře je známé již od 4. století před naším letopočtem. Ve svých dílech ho zmiňovali například Aristoteles, Plinius nebo Galénos.¹¹²

Jedná se bezodtoké jezero,¹¹³ které je zároveň také nejnižším bodem naší zeměkoule - nachází se 411 metrů pod hladinou moře.¹¹⁴ Je vzdálené asi 60 kilometrů od Jeruzaléma (viz příloha č. 4.6).¹¹⁵

Jeho rozloha je kolem 1050 km². Jediným přítokem je řeka Jordán.¹¹⁶ Je asi 65 kilometrů dlouhé a v nejširším místě až 18 kilometrů široké. Za jeden rok klesne jeho hladina asi o jeden metr. Mrtvé moře je 10x slanější než oceán, je v něm až 30% koncentrace soli. Žije zde 11 druhů bakterií, ale žádné ryby.¹¹⁷

Je rozděleno do dvou částí - severní pánev je asi 3x větší a hluboká 400 metrů. Jižní pánev má na hloubku jen 6 metrů a je v ní vyšší koncentrace soli. Obě dvě pánve od sebe odděluje poloostrov Lisán (Jazyk), který vybíhá z jordánského pobřeží.

Na 65 kilometrů dlouhém pobřeží se nachází mnoho turistických cílů, např. přírodní rezervace En Gedi¹¹⁸ nebo místo Ježíšova křtu (v oblasti, kde se vlévá řeka Jordán do Mrtvého moře). Mrtvé moře patří mezi jednu z památek zapsaných na seznamu UNESCO.¹¹⁹ Mrtvé moře bylo známou lokalitou i pro mnoho významných osobností - krále Davida¹²⁰, Herodese nebo také Ježíše či Jana Křtitele.

¹¹² THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 327.

¹¹³ HAMARNEHOVÁ, I., *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*, s. 143.

¹¹⁴ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 328.

¹¹⁵ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 187.

¹¹⁶ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 290.

¹¹⁷ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 326 - 328.

¹¹⁸ Biblická oáza **Ein Gedi** se nachází na pobřeží Mrtvého moře. Král David tam utekl před hněvem krále Saula. Oáza je známá díky svým vodopádům a pramenům, také tropickou vegetací a žijí zde kozorožci, divoké kočky a damani. (*Israel: [pictorial guide & souvenir - 262 colour photos]*, s. 61.)

¹¹⁹ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 326.

¹²⁰ **Král David** se ukrýval před Saulem v jeskyních u Mrtvého moře, král Herodes si na pobřeží Mrtvého moře postavil svou pevnost Masadu.

Kumrán

Kumrán se nachází asi 45 kilometrů severovýchodně od Jeruzaléma, na okraji Mrtvého moře (viz příloha č. 4.7). Jedná se o archeologické naleziště v Judské poušti. Je místem nálezů jednoho z nejdůležitějších písemných základů lidské civilizace - kumránských svitků.¹²¹ Kumránské nálezy se datují mezi roky 134 p.n.l. až 68 n.l.¹²² V roce 1947 zde beduínský pastýř Muhammad adh-Dhib během hledání zatoulané ovce objevil jeskyně, kde v hliněných nádobách bylo uchováno asi 190 pergamenových svitků.¹²³ Svitky vysvětlují místa v Bibli a jsou důležitými dokumenty judaismu a také křesťanství.¹²⁴ Během další 20 let bylo objeveno ještě dalších 800 pergamenů a archeologové odkryli také nedalekou osadu Kumrán (o tento objev se zasloužil Roland de Vaux¹²⁵).¹²⁶ V Kumránu se našly zlomky řeckého překladu Bible (patřil k Septuagintě).¹²⁷

V osadě Kumrán žila početná skupina esejců - jednalo se o odtrženou židovskou sektu, komunitu. Do pouště odešli kolem roku 150 před naším letopočtem, pěstovali zde datle, chovali ovce a studovali náboženské texty.¹²⁸ Vedle studia náboženských textů je také opisovali, nejoblíbenější z textů bylo Deuteronomium¹²⁹.¹³⁰

Svitky jsou nyní vystavené v Muzeu Izraele v Jeruzalémě.¹³¹

¹²¹ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 162.

¹²² SCHIFFMAN, L. H., *Qumran and Jerusalem: studies in the Dead Sea scrolls and the history of Judaism*, s. 471 - 482.

¹²³ BURNHAM, B., *Qumran caves: hiding place for the Dead Sea scrolls*, s. 5.

¹²⁴ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 162.

¹²⁵ **Roland de Vaux** byl francouzský dominikánský kněz a ředitel École Biblique et Archéologique Française v Jeruzalémě. S kolegy objevil ruiny v Kumránu, průzkumy probíhaly mezi lety 1951 - 1956. V roce 1953 byl jmenován do mezinárodního výboru pro editaci svitků od Mrtvého moře. (EVANS, C., *Holman quicksource guide to the Dead Sea scrolls*, s. 392.)

¹²⁶ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 137.

¹²⁷ BARDTKE, H., *Příběhy ze starověké Palestiny: tradice, archeologie, dějiny*, s. 107.

¹²⁸ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 329.

¹²⁹ **Deuteronomium** je pátá kniha Mojžíšova.

¹³⁰ BARDTKE, H., *Příběhy ze starověké Palestiny: tradice, archeologie, dějiny*, s. 263.

¹³¹ V roce 1955 izraelská vláda plánovala vybudovat trvalé **umístění svitků**. S pomocí rodiny Gottesmanových (která koupila čtyři svitky v roce 1954), byla dokončena stavba Svatyně knihy v západní Jeruzalémě. Tato stavba je dodnes jednou z nejvýraznějších dominant města a nachází se naproti izraelskému parlamentu Knessetu. (SCHIFFMAN, L. H., *Qumran and Jerusalem: studies in the Dead Sea scrolls and the history of Judaism*, s. 20.)

4.3 Okolí Jericha

Jericho

Město Jericho se nachází asi 30 kilometrů severo-východně od Jeruzaléma.¹³² Je to jedno z nejstarších a nejdéle osídlených míst na světě.¹³³ Zároveň to je také nejnižše položené město na Zemi.¹³⁴

V centru města se nachází památný strom platan,¹³⁵ který připomíná biblický příběh o Zacheovi. Ten na strom vylezl, aby lépe viděl procházejícího Ježíše.¹³⁶

Jericho se nachází na západní straně řeky Jordán, uprostřed Judské pouště, ve výšce 258 metrů pod hladinou moře.

Podle knihy Exodus bylo Jericho prvním městem, které Izraelité (vedeni Jozuem), dobyli po putování pouští, které proběhlo mezi lety 19 - 40 n.l.¹³⁷ Pomohly jim k tomu trouby, které svým zvukem zbořily hradby města.

Z historicky podložených pramenů víme, že se města zmocnili také Babyloňané a nakonec Římané - Marcus Antonius město věnoval jako svatební dar Kleopatře. Římané město později zničili, následně bylo obnoveno, ovládnuto křižáky (Saladin). V roce 1967 byli z Jericha vyhnáni Jordánci a o několik let později, v roce 1994, se stalo Jericho jedním z měst, která přesla podle mírové dohody Oslo pod správu Palestinců. V roce 2001 během druhé intifády¹³⁸ pravidelně pronikali Izraelci do Jericha, v roce 2006 dokonce izraelská armáda na Jericho zaútočila (buldozery, tanky, vrtulníky).¹³⁹

¹³² CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 152.

¹³³ IBP, Inc. *Palestine (West Bank and Gaza) Education System and Policy Handbook Volume 1: Strategic Information and Development*, s. 164.

¹³⁴ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 316.

¹³⁵ Další zdroj však uvádí, že se jednalo o fíkovník. (BARDTKE, H., *Příběhy ze starověké Palestiny: tradice, archeologie, dějiny*, s. 158.)

¹³⁶ FOLDA, J., *Crusader Art in the Holy Land, From the Third Crusade to the Fall of Acre 1187 - 1291*, s. 121.

¹³⁷ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 152.

¹³⁸ **Druhá intifáda** je označení pro násilí mezi Palestinou a Izraelem. Její počátek se datuje do roku 2000, tedy 7 let po skončení první intifády. Záminka k jejímu vzniku byla návštěva Ariela Šarona na Chrámové hoře.

¹³⁹ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 316-317.

Staré centrum se nazývá Tell Jericho (v překladu pahorek Jericha)¹⁴⁰ nebo také Tell as-Sultán a můžeme zde nalézt archeologické vykopávky (osídlení z doby neolitu, nálezy z doby bronzové a také kamennou věž a masivní hradby ze 7. století p.n.l.¹⁴¹ Pahorek s vykopávkami je asi 250 metrů dlouhý a mezi 60-80 metry vysoký.¹⁴² V Jerichu jsou také ruiny Hášimova paláce (raně islámského loveckého zámečku, který nechali v roce 724 postavit pro chalífu Hášima). Palác byl poškozen během zemětřesení, dochovala se jen mozaika lvů na lovu gazel (viz příloha č. 4.8).¹⁴³

Klášter svatého Jiří

Řecký pravoslavný klášter se nachází asi 20 kilometrů od severozápadně Jeruzaléma a dostanete se k němu po silnici č.1 směrem k Mrtvému moři. Klášter v roce 480 založili mniši v Judské poušti.¹⁴⁴ Podle biblické tradice byl klášter založen na místě, kde se svatý Jáchym dozvěděl od anděla, že Anna (jeho neplodná žena), počala dítě (budoucí Pannu Marii).¹⁴⁵

Z doložených pramenů víme, že byl roku 614 napaden Peršany (pod velením krále Husrava II.), mniši byli vyvražděni a klášter z velké části zničen. V období středověku byl klášter obýván křižáky.

Dnes zde nalezneme budovy zasvěcené Matce Boží - její ikony, nástěnné malby či mozaikovou dlažbu.¹⁴⁶ Dochovalo se také několik mozaik ze 6. století a křižácký kostel se svatyní (v ní jsou lebky umučených mnichů).¹⁴⁷ Dnes klášter spravují řečtí ortodoxní mniši.¹⁴⁸

¹⁴⁰ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 152.

¹⁴¹ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 318.

¹⁴² BARDTKE, H., *Příběhy ze starověké Palestiny: tradice, archeologie, dějiny*, s. 30.

¹⁴³ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 154.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 148.

¹⁴⁵ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 190.

¹⁴⁶ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 148.

¹⁴⁷ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 190.

¹⁴⁸ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 148.

Hora pokušení

Hora se tyčí nad městem Jericho (viz příloha č. 4.9). V Bibli je zmíněna v souvislosti se čtyřicetidenním Ježíšovým půstem a jeho následným ďábovým pokušením. Do skály je vytesán klášter Sarandorion¹⁴⁹, někdy také nazýván Karantal¹⁵⁰ (z 12. století), ke kterému dnes vede lanovka. Klášter byl založený u jeskyně, kde právě ďábel lákal Krista k přeměně kamene v chléb,¹⁵¹ viz: „*Ježíš pak pln byv Duchu svatého, vrátil se od Jordánu, a puzen jest v Duchu na poušť. Kdežto byl čtyřiceti dní a pokoušín byl od d'ábla a nic nejedl v těch dnech; ale když se skonali dnové ti, potom zlačněl. I řekl jemu d'ábel: Jestliže jsi Syn Boží, rci kamenu tomuto, ať jest chléb.*“¹⁵²

Zajímavostí je, že v byzantském období mezi 4. a 7. století bylo místo obýváno poustevníky, ti klášter nepostavili, ale žili v ústraní v jeskyních. Jedna z jeskyní je dodnes k vidění v kapli sv. Eliáše a ostatní jsou rozmístěny na několika místech kláštera. Poustevníci zde zavedli propracovaný systém potrubí pro využití dešťové vody, tu sváděli do pěti jeskyní, které sloužily jako nádrže.¹⁵³

Nábí Músá

Památka se nachází 25 kilometrů od Jeruzaléma. Nábí Músá je muslimská modlitebna spojená s mešitou, která byla původně klášterem, uprostřed Judské pouště. Nábí Músá je domnělý hrob Mojžíše - proroka všech monoteistických náboženství. V roce 1269 nechal památku vystavět mamlúcký sultán Bajbars, mezi lety 1470 - 1480 byl přistavěn hospic pro poutníky (viz příloha č. 4.10).¹⁵⁴

Údajná Mojžíšova hrobka (kenotaf) se nachází v areálu mešity, je kryta kupolí a samotná hrobka je pokryta tradiční muslimskou zelenou pokrývkou.¹⁵⁵

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 156.

¹⁵⁰ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 318.

¹⁵¹ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 156.

¹⁵² *Nový zákon pána a spasitele našeho Ježíše Krista: s veškerými výklady pobožných a učených Bratří českých z roku 1601 opět věrně vytištěný*, s. 211.

¹⁵³ GONEN, R., *Biblical holy places: an illustrated guide*, s. 198.

¹⁵⁴ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 191.

¹⁵⁵ CUDLÍNOVÁ, E.; CUDLÍN, K., *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*, s. 146.

4.4 Velká města

Hebron

Hebron leží 40 km jižně od Jeruzaléma. Hebrejsky se mu říká Chevron¹⁵⁶ a v arabštině al-Chalíl.

Podle Starého Zákona byl Hebron založen roku 1730 před našim letopočtem pod názvem „vesnice čtyř“.¹⁵⁷ Město je spjaté se sklářským průmyslem.

Hebron je bohužel známý svou neklidnou politickou situací. Město je rozděleno na dvě části - jedna (větší) patří pod palestinskou samosprávu, centrum je však pod kontrolou Izraele. Po šestidenní válce v roce 1967 centrum obsadili Izraelci,¹⁵⁸ kterým velel Moše Levinger¹⁵⁹ se svou manželkou. V současnosti se v Hebronu nachází několik židovských čtvrtí a na předměstí také velká židovská osada.

Hebron je pro židy, muslimy i křesťany posvátné město - podle tradice zde žil Adam s Evou po vyhnání z ráje¹⁶⁰ a také zde Abrahám zde pohřbil svou ženu Sárú v jeskyni. V té době zemřel i on a jejich potomci Jákob a Izák.

Jeskyně je nyní označována jako Makpela nebo Jeskyně patriarchů.

Přibližně v roce 20 před našim letopočtem jeskyni nechal Herodes Veliký uzavřít a nad ní nechal vystavět kostel. V roce 638 se z kostela stala mešita (ta byla během let upravována, křičáci se jí pokusili přeměnit na křesťanskou svatyni, ale jako mešitu dokončil stavbu až Saladin¹⁶¹).¹⁶² V roce 1267 zakázali muslimští dobyvatelé Hebronu židům modlit se v blízkosti jeskyně a také k ní po dobu 700 let přistupovat. Zákaz byl zrušen až po roce 1967, kdy Izrael vyhrál Šestidenní válku.¹⁶³ Po izraelské okupaci Hebronu v roce 1967 zůstala mešita přístupná židům i muslimům.

¹⁵⁶ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 202.

¹⁵⁷ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 320.

¹⁵⁸ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 202 - 203.

¹⁵⁹ **Moše Levinger** byl židovský sionista, vůdce židovského osidlování Hebronu. Hlásil se k extremistické odnoži sionismu.

¹⁶⁰ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 320.

¹⁶¹ **Salahuddin** byl vojenský velitel, žil ve 12. století, zakladatel dynastie Ajjúbovců.

¹⁶² INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 203.

¹⁶³ NEWMAN, J.; SIVAN, G., *Judaismus od A do Z: slovník pojmů a termínů*, s. 105.

Celý komplex je tvořen židovskou synagogou, jeskyní Makpela a muslimskou Abráhomovou mešitou,¹⁶⁴ přičemž každá z nich má vlastní vchod.¹⁶⁵ Mezi oběma náboženstvími (islámem a judaismem) jsou ale dodnes vedeny spory (v roce 1994 zde židovský osadník Baruch Goldstein¹⁶⁶ vyvraždil několik muslimských věřících).¹⁶⁷

Rámalláh

Ramalláh se nachází ve výšce 900 metrů nad mořem. Název v překladu znamená „boží hora“. Dnešní aglomerace, spolu s přílehlou křesťanskou vesnicí al-Bírat, má asi 65 tisíc obyvatel. Rámalláh se nachází 15 kilometrů severně od Jeruzaléma a byl založen v 16. století křesťany.

Nedaleko Rámalláhu se nachází také hora Tell an-Nasbe. Na jejím jižním úpatí se našly zbytky osady z doby bronzové. Osada je ztotožňována s biblickým městem Míspa a stával zde také karavanseráj¹⁶⁸.

V Rámalláhu se nachází sídlo palestinské vlády, úřadů, rozhlasu a mnoha dalších státních organizací.

Centrem města je náměstí al-Manára (Náměstí majáku) - nalezneme zde výrazné kamenné sochy lvů.¹⁶⁹ V Rámalláhu je také možné navštívit prezidentský palác Jásira Arafata (který se nachází v mauzoleu). Arafat zde trávil poslední roky života a turisté můžou navštívit jeho hrobku. Palác se nachází asi jeden kilometr od centra města.¹⁷⁰

¹⁶⁴ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 320.

¹⁶⁵ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 203.

¹⁶⁶ **Baruch Goldstein** spáchal 25. února 1994 útok v Jeskyni patriarchů během svátku Purim. Útok provedl během ranních modliteb, zavraždil 29 palestinských muslimů a dalších 150 zranil. Sám při útoku zemřel. Během útoku byl oblečený v izraelské vojenské uniformě (dřív v armádě působil). Jeho čin vyvolal velké nepokoje v Hebronu, během kterých bylo usmrceno několik dalších Židů a Palestinců. (JUERGENSEMEYER, M., *Terror in the mind of God: the global rise of religious violence*, s. 50-51.)

¹⁶⁷ INMAN, N.; MCDONALD, F. (eds.), *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*, s. 203.

¹⁶⁸ **Karavanseráj** je označení pro přístřeší karavan v poušti. Jednalo se o orientální hostince u hlavních cest, mohli zde odpočívat lidé i jejich zvířata. Většinou to byly velmi honosné stavby.

¹⁶⁹ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 312.

¹⁷⁰ Tamtéž s. 313.

Nábulus

Nábulus (hebrejsky Šechem) je centrem severní částí Západního břehu Jordánu.¹⁷¹ Patří mezi nejznámější palestinská města.¹⁷² V minulosti se Nábulus proslavil vývozem olivovým olejem, bavlny, mýdla a řezbářských výrobků.¹⁷³ Město je známé pro svou mamlúckou architekturu.¹⁷⁴ Dnes v Nábulusu žije velmi početná skupina Samaritánů.

V roce 70 bylo město zničeno Římany a na jeho místě založili město nové - Flavia Neapolis (Nové město). Název Neapolis byl zkomolen a tak vzniklo označení Nábulus. V roce 636 n.l. se města zmocnili Arabové a křesťanské stavby přestavěli na mešity. V dubnu 2002 na město zaútočil Izrael a některé budovy zničil.

Turisté můžou navštívit starou část města al-Kasaba a zavítat do mešity al-Kabír (ta je postavená na místě dřívějšího kostela a baziliky, dochovaly se jen sloupy).¹⁷⁵

---

¹⁷¹ Tamtéž s. 323.

¹⁷² ZUHDI, B., *Arab Tourism Encyclopedia 2007*, s. 85.

¹⁷³ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 323.

¹⁷⁴ ZUHDI, B., *Arab Tourism Encyclopedia 2007*, s. 85.

¹⁷⁵ THOMAS, A., *Izrael a palestinská území*, s. 323 - 324.

5 Postavení cestovního ruchu v Palestině se specializací na oblast Západního břehu Jordánu

Domácí cestovní ruch

Z roční statistiky pro rok 2014 vyplývá, že co se týká průměrných výdajů v rámci tuzemského cestování, nejvíce představují výdaje na občerstvení během tuzemského cestování (31,8 USD), dále pak nákupy (10,1 USD). Další výdaje pak zahrnují dopravu, komunikaci, zábavu a ubytování (viz tabulka č.1).¹⁷⁶

Tabulka č. 1: Průměrné výdaje domácností v rámci domácího cestovního ruchu podle typu výdajů a oblasti za rok 2014 (v USD).			
	Oblast		
typ výdajů:	Palestina	Západní břeh Jordánu	Pásmo Gazy
Jídlo a pití	24.3	31.8	14.0
Nákupy	6.4	10.1	1.3
Doprava	16.1	23.4	6.1
Telekomunikace	0.6	0.9	0.2
Zábava	11.0	16.5	3.7
Ubytování	0.9	0.6	1.2
Ostatní	1.9	3.3	0.0
Celkový průměr	61.2	86.6	26.5

(zdroj: Average Expenditure of Households on Domestic Trips by Type of Expenditure and Region, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].)

Zpravidla 100% všech domácností organizuje výlety na jeden den. Na Západním břehu Jordánu se jedná o 99,6% domácností.¹⁷⁷

Téměř 50% domácností si své výlety organizuje sama, 46% výletů je organizováno vzdělávacími institucemi¹⁷⁸. Jen velmi malé procento je zaštitěno některou cestovní agenturou nebo kanceláří.¹⁷⁹

¹⁷⁶ Average Expenditure of Households on Domestic Trips by Type of Expenditure and Region, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁷⁷ Percentage Distribution of Traveled Households on Domestic Trips by Duration and Region, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁷⁸ Vzdělávacími institucemi se rozumí např. univerzity, jazykové instituty apod.

¹⁷⁹ Percentage Distribution of Traveled Households on Domestic Trips by Method of Trip Organization and Region, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

Nejčastěji navštěvovanými místy v letech 2008 až 2014 byla města Jericho, Kalkílija¹⁸⁰, Tulkarm¹⁸¹ a Nábulus. V letech 2010 a 2012 se zvýšil počet návštěvníků v oblasti pásma Gazy (návštěvnost stoupala zejména v oblastech jako Chán Júnis, Gaza, apod.). V roce 2014 mířilo přibližně 50% všech návštěvníků do oblasti pásma Gazy (viz tabulka č.2).¹⁸²

Tabulka č. 2: Procento návštěvnosti jednotlivých destinací domácnosti v rámci tuzemského cestování podle destinace a roku					
Cílová destinace	2008	2009	2010	2012	2014
Dženin	6.1	4.1	3.6	1.6	2.8
Túlkarm	0.1	20.4	14.6	9.0	12.7
Nábulus	13.2	15.0	12.2	7.9	9.7
Qalqílija	21.5	9.6	4.9	3.5	6.3
Rámalláh	12.4	10.8	5.9	2.9	3.5
Jericho	26.2	31.1	12.9	7.0	7.1
Severní Gaza	0	0	13.7	10.9	14.2
Gaza	0	0	6.0	19.2	47.6
Chán Júnis	0	0	15.4	19.3	17.1
ostatní guvernoráty	20.5	9	18.8	18.7	21.1
Celkem:	100%	100%	100%	100%	100%

(zdroj: Percentage Distribution of Traveled Households on Domestic Trips by Destination of Trip and Year, (2008, 2009, 2010, 2012, 2014). In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].)

¹⁸⁰ **Qalqílija** je město na Západním břehu Jordánu, nachází se zde velmi početná skupina hebrejsky mluvících obyvatel. Z města v roce 1995 podle smlouvy Oslo II odešla izraelská vojska a následně Kalkílija se (spolu s dalšími městy jako Tulkarm, Rámalláh a Betlém) dostala pod plně palestinskou samosprávu. (ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 244.)

¹⁸¹ **Túlkarm** je město na severozápadně Západního břehu Jordánu, s městem sousedí izraelská bezpečnostní bariéra. Byl osídlen Kanaanejci, nyní má přes 34 000 obyvatel. (MATTAR, P., *Encyclopedia of the Palestinians*, s. 494.)

¹⁸² Percentage Distribution of Traveled Households on Domestic Trips by Destination of Trip and Year, (2008, 2009, 2010, 2012, 2014). In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

Příchozí návštěvníci

Nejvíce oblast Západního břehu Jordánu navštěvují turisté z následujících zemí: Izrael (17,3%), Itálie (13,9%), USA a Kanada (11,9%) a Francie (10,2%).¹⁸³

Co se týká věkové kategorie, tak oblast Západního břehu Jordánu v roce 2009 nejvíce navštívila věková kategorie mezi 25 - 44 lety věku (50,6% návštěvníků), dále pak mezi 45-64 lety (24,2%) a mezi 15-24 lety (20,2%).¹⁸⁴

Průměrné výdaje příchozích návštěvníků v USD podle účelu návštěvy v roce 2009 tvořila objem 525,8 USD na zábavu a volný čas, 818,9 USD v rámci návštěv, 777 USD bylo investováno do pracovních záležitostí, 533,7 USD do náboženských poutí, 468,1 USD do armádního výcviku. Ostatní výdaje tvořily 742,4 USD. Průměrná roční investice příchozího návštěvníka v roce 2009 byla 553,6 USD (viz tabulka č.3).¹⁸⁵

Tabulka č.3: Průměrné výdaje příchozích návštěvníků podle účelu návštěvy a destinace za rok 2009 (v USD)	
Účel návštěvy	destinace: Západní břeh Jordánu
Zábava a volný čas	525.8
Návštěva rodiny/příbuzných	818.9
Profesní návštěva	777.0
Náboženská pout'	533.7
Armádní výcvik	468.1
Ostatní	742.4
Celkový průměr:	553.6

(zdroj: Average Expenditure of Inbound Visitors by Main Purpose of Visit and Destination, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].)

¹⁸³ Percentage Distribution of Most Frequent Nationality of Inbound Visitors by Country of Residence and Region, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁸⁴ Percentage Distribution of Inbound Visitors by Age Group and Region, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

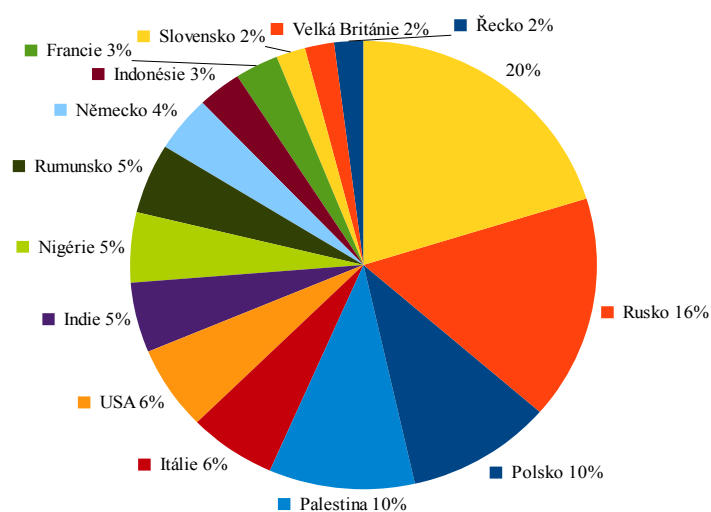
¹⁸⁵ Average Expenditure of Inbound Visitors by Main Purpose of Visit and Destination, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

Průměrná délka pobytu příchozích návštěvníků za rok 2009 byla téměř 4 dny. Nejvíce času však návštěvníci trávili v severní části Západního břehu Jordánu (5,1 dní).¹⁸⁶

Mezi nejvíce navštěvované památky na zkoumaném území patří Bazilika narození Páně v Betlémě, sem zamíří až 28,3% všech návštěvníků, pak staré centrum Jericha, tzv. Tell Jericho, kam zamíří až 19,6% návštěvníků.¹⁸⁷

Délka pobytu návštěvníků se liší, přesto však 74% procent návštěvníků volí variantu pobytu na dobu 1-3 dnů. Dále pak 16,5% návštěvníků tráví na Západním břehu Jordánu v průměru 4-7 dní.¹⁸⁸ Oblast Západního břehu Jordánu je známá také díky tomu, že je cílem poutních aktivit návštěvníků (viz graf č.1).

Graf č.1: Zastoupení příchozích poutníků do oblasti Západního břehu Jordánu v roce 2015

(zdroj: RAMI, I.; HALL, C. M.; HIGGINS-DESBIOLLES F., *The Politics and Power of Tourism in Palestine: Contemporary geographies of leisure, tourism and mobility*, s. 131.)

¹⁸⁶ Average Length of Stay of Inbound Visitors by Region and Destination, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁸⁷ Percentage Distribution of Inbound Visitors by Country of Residence and the Site Visited, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁸⁸ Percentage Distribution of Inbound Visitors by Length of Stay and Region, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

Hotely

Průměrný počet hotelů na daném území se pohyboval okolo 109 hotelů na celém území Západního břehu Jordánu. Mezi hosty hotelů bylo nejvíce turistů z USA a Kanady, Austrálie a Nového Zélandu a také ze zemí Evropské unie.¹⁸⁹ V průběhu třetího čtvrtletí roku 2015 v hotelích na zkoumaném území strávili hosté v průměru 34 nocí.¹⁹⁰

V roce 2014 bylo na území Západního břehu Jordánu k dispozici celkem 109 hotelů. Tyto hotely navštívilo 1 537 311 hostů.¹⁹¹

Služby turistům

Nejvíce osob zaměstnaných ve službách turistům jsou zaměstnanci restaurací, ubytovacích zařízení, prodejen suvenýrů, rukodělných výrobků a náboženských předmětů, dále pak například řidiči dopravy, provozovatelé půjčoven aut a další.¹⁹² Mezi lety 2009 - 2014 se počet služeb nabízených návštěvníkům zvýšil ze zhruba 5 000 na 7 000 podniků a služeb.¹⁹³ V roce 2014 se na sledovaném území nacházelo 224 obchodů s rukodělnými výrobky, 1 129 obchodů se suvenýry, 2 634 restaurací a například 237 půjčoven aut.¹⁹⁴

---

¹⁸⁹ Average Length of Stay for the Guests in Hotels (Night/Guest) by Nationality and Region During the Third Quarter, 2015. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁹⁰ Number of Guest Nights by Nationality and Region During the Third Quarter, 2015. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁹¹ Main Indicators for Hotel Activities in the West Bank, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁹² Number of Employed Persons and Compensation and Payments in kind and Other in the Tourism Enterprises in Palestine by Tourism Activity, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁹³ Main Economic Indicators for the Tourism Enterprises in Palestine by Year, (2009-2014). In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

¹⁹⁴ Number of Enterprises, Employed Persons and Main Economic Indicators for the Tourism Enterprises in Palestine by Tourism Activity, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online].

6 SWOT analýza cestovního ruchu

SWOT analýza je analýzou silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Název SWOT je odvozen od počátečních písmen anglických názvů (**S** = strenghts - silné stránky, **W** = weaknesses - slabé stránky, **O** = opportunities - příležitosti, **T** = threats - hrozby).¹⁹⁵

<p>Silné stránky (STRENGHTS)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nábožensky významná oblast • vysoký počet stravovacích zařízení • ubytovací kapacita • dostupnost památek - dvojjazyčné názvy • rozvoj rukodělných řemesel • dobrá letecká dostupnost z Evropy 	<p>Slabé stránky (WEAKNESSES)</p> <ul style="list-style-type: none"> • špatný mediální obraz • nedostatečná online kampaň pro propagaci cestovního ruchu • nestabilní politická situace • letecká dostupnost • nerovnoměrné pokrytí ubytovacími zařízeními • znečištění prostředí • nízká dopravní obslužnost
<p>Příležitosti (OPPORTUNITIES)</p> <ul style="list-style-type: none"> • zařazení do seznamu UNESCO • propagace cestovního ruchu online • nižší ceny než v okolních zemích • vzdělávací možnosti pro cizince • zřízení naučných stezek • vinařská oblast 	<p>Hrozby (THREATS)</p> <ul style="list-style-type: none"> • izraelská okupace • vysoká koncentrace návštěvníků v sezónních obdobích

¹⁹⁵ BLAŽKOVÁ, M., *Marketingové řízení a plánování pro malé a střední firmy*, s. 155.

6.1 Silné stránky (STRENGTHS)

Oblast Západního břehu Jordánu je spojena primárně s náboženstvím. V dané oblasti se střetávají 3 náboženství - judaismus, křesťanství a islám. Nejvýznamnějším náboženským místem je město Betlém, tedy místo, kde se narodil Ježíš. Oblast Západního břehu Jordánu je tedy nejvíce navštěvovaná v období křesťanských svátků - zejména během Vánoc a Velikonoc.

Další silnou stránkou zkoumané oblasti je také vysoký počet stravovacích zařízení a dostatečná ubytovací kapacita pro návštěvníky.

Západní břeh Jordánu má také výhodnou geografickou polohu - z Evropy je sem krátká doletová vzdálenost.

Dalším kladem je dobrá dostupnost památek pro turisty - většina jejich názvů je napsaná jak arabsky, tak i v angličtině.

Dalším kladem je například rozvinuté rukodělné řemeslo, typické pro oblast zejména v okolí Betléma. Nalezneme zde mnoho obchodů, například s předměty z olivového dřeva, skla a keramiky. Rozvinutá je také výroba mýdla.

6.2 Slabé stránky (WEAKNESSES)

Nejspíš největší slabou stránkou problematiky cestovního ruchu v Palestině je špatný mediální obraz daného státu v médiích.

Dále bych také zmínila nedostatečnou internetovou kampaň, která by velmi přispěla k rozvoji cestovnímu ruchu. Existuje jen několik málo oficiálních webových a internetových stránek zabývajících se danou problematikou (Visit Palestine¹⁹⁶, This week in Palestine¹⁹⁷, ..).

Pomalý rozvoj cestovního ruchu v Palestině je zapříčiněn také nestabilitou politické situace v dané oblasti.

Problémem je také špatná letecká dostupnost, nejbližší příletový bod z Evropy je letiště v Tel Avivu, odkud se do Palestiny dostaneme přes izraelskou bezpečnostní zeď, tedy přes několik bezpečnostních kontrolních stanovišť, což může pro některé

¹⁹⁶ www.visitpalestine.ps

¹⁹⁷ <http://thisweekinpalestine.com/>

návštěvníky představovat bariéru. V současné době se však objevuje stále více letových linek z Evropy s některými nízkonákladovými společnostmi.

Pokud by návštěvník chtěl cestovat s některou z českých cestovních kanceláří, dostane informace o bezpečnostní situaci v dané oblasti s doporučením o vlastním zvážení cesty do dané oblasti.

Je nutné zmínit také nedostatečné pokrytí ubytovacích zařízení, ta se nacházejí většinou jen v turisticky nejnavštěvovanějších oblastech.

Problémem může být také znečištění prostředí, kam turisté budou mířit.

Jako problematickou se dá označit i nízká dopravní obslužnost, turista (pokud není pod záštitou např. cestovní kanceláře) je většinou nucen využít služeb autopůjčovny.

6.3 Příležitosti (OPPORTUNITIES)

Příležitostí, jak zvýšit a rozvinout cestovní ruch v dané oblasti, je zahrnout některou z památek do seznamu UNESCO.

Dále vidím velký potenciál v propagaci cestovního ruchu na sociálních sítích se specializací na určité skupiny lidí - například graffiti na izraelské bezpečnostní bariéře by mohly být cílem turistů za účelem zkoumání výtvarného umění. Větší příliv návštěvníků by mohly zajistit také například bike-sharing¹⁹⁸ a další podobné projekty.

Výhodou dané oblasti jsou výrazně nižší ceny ubytování než v sousedním Izraeli, proto většina českých cestovních kanceláří ubytovává své klienty právě na území Palestiny.

Velký potenciál mají také některá vzdělávací zařízení na daném území (např. Univerzita v Betlémě), přínosem pro rozvoj cestovního ruchu by se mohly stát bilaterální smlouvy zahraničních univerzit a následná možnost vzdělávání zahraničních studentů .

K rozvoji by pomohlo také např. zakládání naučných stezek v některých přírodních lokalitách (např. v okolí Mrtvého moře).

¹⁹⁸ **Bike-sharing** neboli systém sdílení kol je označení pro půjčovny nebo automatické stanice s jízdními koly. Tento systém je zavedený v mnoha velkých městech a pro cestovní ruch představuje další z možností aktivního trávení volného času.

Území Západního břehu Jordánu by se dalo více využívat také jako vinařská oblast. Do podvědomí návštěvníků a budoucích zájemců o návštěvu této oblasti by se díky vhodné propagaci mohly dostat např. vinařské sklepy Cremisan, které se nacházejí na hranici Západního břehu Jordánu s Jeruzalémem.¹⁹⁹

6.4 Hrozby (THREATS)

Hrozby pro cestovní ruch v dané oblasti představuje například izraelská okupace, kvůli které jsou špatně přístupná některá turistická místa (např. Ráchelina hrobka). S tím souvisí také rozdělení území na zóny A, B a C.²⁰⁰

---

¹⁹⁹ Informace o tomto vinařství nalezneme na: <http://www.cremisan.org/html/landmark.html>

²⁰⁰ **Správní zóny** se dělí na zóny A, B a C, toto rozdělení platí od konference Oslo II. **Zóna A** zahrnuje velká města. Palestinci ji výlučně spravují civilně i bezpečnostně. Tato zóna zahrnuje asi 3,5% území Západního břehu. **Zóna B** zahrnuje hustě osídlené venkovské oblasti, palestinská správa se zde vztahuje pouze na civilní záležitosti. O bezpečnost se zde starají Izraelci. **Zóna C** zahrnuje oblasti pod správou Izraele. Jedná se o nejspornější oblasti (východní Jeruzalém, židovské osady, vojenské základny a oblasti v blízkosti hranic). Zóna C zaujímá asi 70% území Západního břehu. (ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 244.)

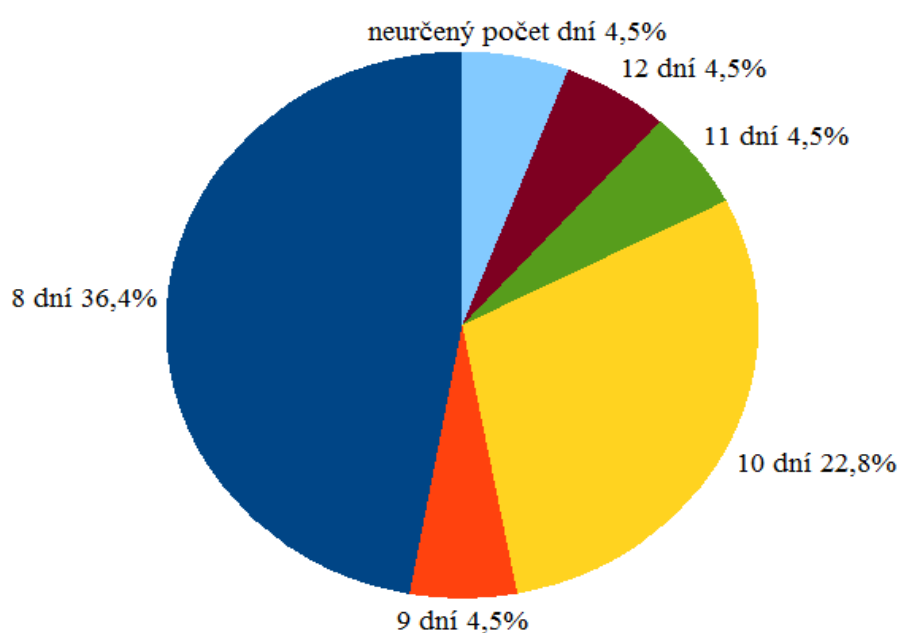
7 Přehled nabídek zájezdů českých cestovních kanceláří do oblasti Západního břehu Jordánu

Na oblast Západního břehu Jordánu se specializuje velmi málo cestovních kanceláří. Proto jsem se rozhodla zmapovat nabídku českých cestovních kanceláří a následně se zaměřit na jejich program zájezdů, počet dní, které turista v dané oblasti stráví a také nejčastěji navštěvovaná místa v dané oblasti. Během mapování nabídky cestovních kanceláří jsem se zaměřila na 25 cestovních kanceláří (jejichž webové stránky patří na českém internetu k nejvyhledávanějším), přičemž 9 cestovních kanceláří zájezdy do zkoumané oblasti vůbec nenabízejí.

Většina zájezdů do oblasti Západního břehu Jordánu je spojena především s návštěvou Izraele a Jordánska. Z mého průzkumu vyšlo najevo, že většinou cestovní kanceláře zajišťují svým klientům ubytování právě v oblasti Západního břehu Jordánu, kde jsou příznivější ceny ubytování (ve srovnání s Izraelem).

Průměrná cena zájezdu vybraných cestovních kanceláří do oblasti Západního břehu Jordánu se pohybuje kolem 29 000 Kč. Průměrná délka pobytu turistů v dané oblasti se pohybuje kolem 8-10 dnů. (viz graf č. 2).

Graf č. 2: Doba trvání vybraných zájezdů českých cestovních kanceláří

(zdroj: webové stránky vybraných cestovních kanceláří, viz příloha č. 1)

Turista během zájezdu navštíví zpravidla 2-3 země Blízkého východu a z každé země uvidí nejdůležitější památky - co se týká Západního břehu Jordánu, jedná se nejčastěji o Kumrán, Betlém, Jericho, Mrtvé moře, Horu pokušení, Herodion a Nabí Músa. Tato nabídka cestovních kanceláří však neposkytuje dostatečné využití turistického potenciálu Západního břehu Jordánu.

Na českém trhu se nachází několik specializovaných cestovních kanceláří na danou oblast. Nejlepší strategií výběru turistických cílů ve srovnání s počtem dní strávených v dané oblasti nabízí CK AVETOURL. Tato cestovní kancelář nabízí zájezdy na průměrnou dobu 11 dnů a v oblasti Západního břehu Jordánu turistům nabízí návštěvu nejvýznamnějších míst na Západním břehu (např. Betlém, Jericho, Hora pokušení, Mrtvé moře, Kumrán).

8 Návrh vlastní turistické trasy

Na základě vlastních zkušeností jsem se rozhodla sestavit následující program, který by měl českému turistovi nejlépe přiblížit realitu Palestiny, ukázat mu její přírodní a kulturně-historický potenciál.

Program je navržený na dobu šesti dnů, během kterých turista uvidí nejznámější památky Západního břehu Jordánu (viz. příloha č. 3).

- 1. den: přílet do Tel Avivu (Izrael), přejezd na území Západního břehu Jordánu, ubytování na hotelu v Betlémě
- 2. den: prohlídka Betléma - Bazilika narození Páně, Mléčná jeskyně, hrobka Ráchel, odpoledne přejezd k Herodionu - prohlídka
- 3. den: ráno odjezd k Mrtvému moři, koupání v Mrtvém moři, po obědě odjezd do Kumránu, prohlídka jeskyní, poté odjezd zpátky do Betléma.
- 4. den: odjezd do Jericha, prohlídka Tell Jericho, oběd v místní restauraci, klášter sv. Jiří, Hora pokušení, Nábí Músá
- 5. den: prohlídka Hebronu a Nábulusu, odpoledne volný čas v Betlémě
- 6. den: dopoledne v Betlémě, návštěva trhů, oběd v místní restauraci, odjezd na letiště, večer odlet zpět do Prahy z Tel Avivu

9 Závěr

Práce byla zaměřena na rozvoj a analýzu cestovního ruchu v Palestině, a protože se oblast Státu Palestina dělí na dvě části (Západní břeh Jordánu a pásmo Gazy), zaměřila jsem na turisticky zajímavější oblast Západního břehu Jordánu.

Práce je rozdělená na dvě části - teoretickou a praktickou. Teoretická část zahrnuje teorii cestovního ruchu, základní údaje o státu Palestina (geografie, ekonomika, historie).

V praktické části jsem se zabývala současnou situací cestovního ruchu v oblasti Palestiny. Pomocí SWOT analýzy jsem zhodnotila silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby rozvoje cestovního ruchu v Palestině. Zároveň jsem shrnula nabídku zájezdů českých cestovních kanceláří do oblasti Palestiny. V současné době české cestovní kanceláře nabízejí minimum zájezdů, které se specializují výhradně na oblast Palestiny. Problematiku představuje fakt, že většina zájezdů českých cestovních kanceláří turistům nabízí návštěvu Izraele, Jordánska, ale návštěvu oblasti Palestiny zahrnuje jen okrajově.

Cílem práce bylo mimo jiné i představit oblast Západního břehu Jordánu i jinak, než jak její obraz vykreslují média. Západní břeh Jordánu je oblast především s velmi rozvinutou historií, která ve většině případů souvisí také s náboženstvím. Tyto aspekty jsem využila v závěrečné části práce, kde jsem potenciálnímu turistovi ve vlastní navržené trase nabídla program, který je v porovnání s programy většiny českých cestovních kanceláří bohatší a více se specializuje na památky v oblasti Západního břehu Jordánu. Pro lepší vizualizaci jsem přiložila obrazovou přílohu jednotlivých památek a také podrobnou mapu s vyznačením jednotlivých míst.

Pro budoucí rozvoj cestovního ruchu v Palestině jsou velmi důležité některé změny, největší z nich je dle mého názoru zlepšení mediálního obrazu Palestiny.

10 Seznam zdrojů

Literatura

- BARACSKAY, Daniel. *The Palestine Liberation Organization: terrorism and prospects for peace in the Holy Land*. Santa Barbara, Calif.: Praeger, 2011. ISBN 9780313381522.
- BARDTKE, Hans. *Příběhy ze starověké Palestiny: tradice, archeologie, dějiny*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1988.
- BLAŽKOVÁ, Martina. *Marketingové řízení a plánování pro malé a střední firmy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. Manažer. ISBN 978-80-247-1535-3.
- BOATWRIGHT, Mary Taliaferro, Daniel GARGOLA a Richard TALBERT. *Dějiny římské říše: od nejranějších časů po Konstantina Velikého*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3168-1.
- BOWLER, G. *The world encyclopedia of Christmas*. Toronto: McClelland & Stewart, 2000. ISBN 0771015313.
- BUNSON, Matthew. *Encyclopedia of the Roman Empire*. Infobase Publishing, 2014. ISBN 9781438110271.
- BURNHAM, Brad. *Qumran caves: hiding place for the Dead Sea scrolls*. New York, N.Y.: PowerKids Press, 2003. ISBN 0823962598.
- CAVENDISH Marsal. *Illustrated Dictionary of the Muslim World*. Marshall Cavendish Reference, 2011. ISBN 9780761479291.
- CUDLÍNOVÁ, Eva a Karel CUDLÍN. *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*. Praha: Academia, 2012. Průvodce (Academia). ISBN 978-80-200-2111-3.
- ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2910-7.
- ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-9-7.

- EVANS, Craig. *Holman quicksource guide to the Dead Sea scrolls*. Nashville, Tenn: B & H Publishing Group, 2010. ISBN 9780805448528.
- FOLDA, Jaroslav. *Crusader Art in the Holy Land, From the Third Crusade to the Fall of Acre 1187 - 1291*. Cambridge University Press, 2005. ISBN 780521835831.
- GONEN, Rivka. *Biblical holy places: an illustrated guide*. New York: Paulist Press, 2000. ISBN 080913974X.
- HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4430-8.
- HAMBLIN, William James a David Rolph SEELY. *Solomon's temple: myth and history*. London: Thames & Hudson, 2007. ISBN 978-0-500-25133-1.
- HESKOVÁ, Marie. *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-948-3.
- IBP, Inc. *Palestine (West Bank and Gaza) Education System and Policy Handbook Volume 1: Strategic Information and Developments*. Lulu.com, 2008. ISBN 9781433067556.
- INMAN, Nick a Ferdie MCDONALD (eds.). *Jeruzalém a Svatá země: posvátná místa, obchody, mozaiky, kláštery, restaurace, staré památky*. V Praze: Ikar, 2005. Společník cestovatele. ISBN 80-249-0443-8.
- IRVING, Sarah. *Palestine*. Chalfont St. Peter: Bradt Travel Guides, 2011. ISBN 9781841623672.
- *Israel: [pictorial guide & souvenir - 262 colour photos]*. Herzlia: Palphot Ltd, 1997. ISBN 9789652800725.
- JUERGENSMEYER, Mark. *Terror in the mind of God: the global rise of religious violence*. Berkeley: University of California Press, 2003. ISBN 0520240111.

- KIRK, Martha Anna. *Women of Bible Lands: A Pilgrimage to Compassion and Wisdom*. Liturgical Press, 2004. ISBN 9780814651568.
- KOHN, Michael. *Israel & the Palestinian Territories*. Lonely Planet, 2007. ISBN 9781864502770.
- KOKAISL, Petr. *Geografie náboženství*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-213-1935-6.
- KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Šesté, opravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-598-0.
- LIŠKA, Vladimír. *Kruté vášně římských císařů*. Praha: XYZ, 2010. ISBN 978-80-7388-374-4.
- Malá encyklopédia zemepisu sveta: svetadiely, štáty, mestá, moria, rieky, jazerá, vrchy, nížiny, ostrovy. Bratislava: Obzor, 1976.
- MATTAR, Philip. *Encyclopedia of the Palestinians*. Infobase Publishing, 2005. ISBN 9780816069866.
- NEWMAN, Ja'akov a Gavri'el SIVAN. *Judaismus od A do Z: slovník pojmů a termínů*. Praha: Sefer, 1998. Judaika. ISBN 80-900895-3-4.
- *Nový zákon pána a spasitele našeho Ježíše Krista: s veškerými výklady pobožných a učených Bratří českých z roku 1601 opět věrně vytištěný*. V Praze: Nákladem Spolku Komenského, 1875.
- RAMI, Isaac, Colin Michael HALL a Freya HIGGINS-DESBIOLLES. *The Politics and Power of Tourism in Palestine: Contemporary geographies of leisure, tourism and mobility*. Routledge, 2015. ISBN 9781317580287.
- RUSSELL Malcolm. *The Middle East and South Asia 2015-2016*. Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781475818796.
- SAFRAI, Zeev. *The economy of Roman Palestine*. New York: Routledge, 1994. ISBN 041510243.

- SCHIFFMAN, Lawrence H. *Qumran and Jerusalem: studies in the Dead Sea scrolls and the history of Judaism*. Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans, 2010. Studies in the Dead Sea scrolls and related literature. ISBN 0802849768.
- STRICKERT, Frederick M. *Rachel Weeping: Jews, Christians, and Muslims at the Fortress Tomb*. Liturgical Press, 2007. ISBN 9780814659878.
- THOMAS, Amelia. *Izrael a palestinská území*. Praha: Svojtka & Co., 2010. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 978-80-256-0432-8.
- ZÁBRANSKÝ, Milan a Jan RODA. *Putování za betlémy*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5063-7.
- ZUHDI, Bachir a kol. *Arab Tourism Encyclopedia 2007*. Bejrút: Dar al-Mawasem, 2007.

Internetové zdroje

- Average Expenditure of Households on Domestic Trips by Type of Expenditure and Region, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z [www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Dom%20an_e%20tabe9_2014.htm](http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Dom%20an_e%20tabe9_2014.htm)
- Average Expenditure of Inbound Visitors by Main Purpose of Visit and Destination, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z [www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/IN_VS_E_tab4_2009.htm](http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/IN_VS_E_tab4_2009.htm)
- Average Length of Stay for the Guests in Hotels (Night/Guest) by Nationality and Region During the Third Quarter, 2015. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z [www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/h-%20q3%20-e%20-%20tab7-2015.htm](http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/h-%20q3%20-e%20-%20tab7-2015.htm)

- Average Length of Stay of Inbound Visitors by Region and Destination, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z [www:](http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/IN_VS_E_tab5_2009.htm)
http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/IN_VS_E_tab5_2009.htm
- KUTTAB, Daoud. Palestine's first female governor recounts her struggle. In *Palestine Pulse* [online]. 5-3-2015 [cit. 3-4-2016]. Dostupný z [www:](http://www.al-monitor.com/pulse/en/originals/2015/03/palestine-first-female-governor-ghannam.html)
<http://www.al-monitor.com/pulse/en/originals/2015/03/palestine-first-female-governor-ghannam.html>
- Main Indicators for Hotel Activities in the West Bank, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z [www:](http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Main-%20Tourism-%20An-E-2014.htm)
http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Main-%20Tourism-%20An-E-2014.htm
- Mission Statement. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. 2-4-2016 [cit. 1-4-2016]. Dostupný z [www:](http://www.pcbs.gov.ps/site/lang_en/538/default.aspx) http://www.pcbs.gov.ps/site/lang_en/538/default.aspx
- Number of Employed Persons and Compensation and Payments in kind and Other in the Tourism Enterprises in Palestine by Tourism Activity, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z [www:](http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/TourAct-2014-E-02.htm) http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/TourAct-2014-E-02.htm
- Number of Enterprises, Employed Persons and Main Economic Indicators for the Tourism Enterprises in Palestine by Tourism Activity, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z [www:](http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/TourAct-2014-E-01.htm) http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/TourAct-2014-E-01.htm

- Number of Enterprises, Employed Persons and Main Economic Indicators for the Tourism Enterprises in Palestine by Tourism Activity, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/TourAct-2014-E-T2.htm
- Number of Guest Nights by Nationality and Region During the Third Quarter, 2015. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/h-%20q3%20-e%20-%20tab6-2015.htm
- Palestine election map. In *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 5-7-2006]. Dostupný z www: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f5/Palestine_election_map.PNG
- Percentage Distribution of Inbound Visitors by Age Group and Region, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/IN_VS_E_tab7_2009.htm
- Percentage Distribution of Inbound Visitors by Country of Residence and the Site Visited, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/IN_VS_E_tab3_2009.htm
- Percentage Distribution of Inbound Visitors by Length of Stay and Region, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/IN_VS_E_tab6_2009.htm
- Percentage Distribution of Most Frequent Nationality of Inbound Visitors by Country of Residence and Region, 2009. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/IN_VS_E_tab1_2009.htm

- Percentage Distribution of Traveled Households on Domestic Trips by Duration and Region, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Dom%20an_e_%20tabe3_2014.htm
- Percentage Distribution of Traveled Households on Domestic Trips by Destination of Trip and Year, (2008, 2009, 2010, 2012, 2014). In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/T.S%20%20Domestic%20Trips-%20E-2014.htm
- Percentage Distribution of Traveled Households on Domestic Trips by Method of Trip Organization and Region, 2014. In *Palestinian Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 1-4-2016]. Dostupný z www: http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Dom%20an_e_%20tabe5_2014.htm
- State of Palestine: General Information. In *GeoHive* [online]. [cit. 20-4-2016]. Dostupný z www: <http://www.geohive.com/cntry/palestine.aspx>

11 Résumé

This bachelor thesis deals with the development of tourism in Palestine with an emphasis on especially historical and religious potential of the country for its further development.

This thesis aims for introduction of Palestine (geography, economy, history, ..). Aspects of tourism development are studied as well and they are evaluated from our own experience and observations.

In one of the last chapter are mentioned problems and also advantages for further tourism development.

We characterized the tourism areas in Palestine, we paid attention especially on historical places. Information from this part are used in creation of an alternative tour around Palestine. My suggested tour is shorter (in comparison with Czech travel agencies) but it specialized only on traveling in Palestine (not in Israel and Jordan). For better visualization is lot of pictures and a map with tour programme in thesis.

12 Přílohy

Příloha č. 1: Přehled nabídek zájezdů českých cestovních kanceláří do oblasti Západního břehu Jordánu

Celkem bylo zkoumáno 25 cestovních kanceláří, z toho 9 cestovních kanceláří zájezdy do dané oblasti vůbec nenabízí. V příloze jsou proto zpracovány jen kanceláře s požadovanou nabídkou zájezdů do oblasti Západního břehu Jordánu.

Cestovní kancelář FIRO-tour

Název zájezdu	To nejlepší z Jordánska a Izraele
Doba pobytu (počet dní)	9
Cena v Kč/osoba	36 791.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Kumrán , Jericho, Mrtvé moře, Hora pokušení, Betlém - Bazilika narození Páně, Mléčná jeskyně, Pole pastýřů
Odkaz na zájezd	http://www.firotour.cz/zajezdy/izrael/to-nejlepsi-z-jordanska-a-izraele-iji195/

Cestovní kancelář FIRO-tour

Název zájezdu	Klasický okruh po Svaté zemi
Doba pobytu (počet dní)	8
Cena v Kč/osoba	32 191.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, Pole pastýřů, Kumrán, Mrtvé moře
Odkaz na zájezd	http://www.firotour.cz/zajezdy/izrael/klasicky-okruh-posvate-zemi-izp195/

Cestovní kancelář FISCHER

Název zájezdu	Krásy svaté země
Doba pobytu (počet dní)	7
Cena v Kč/osoba	28 490.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Kumrán, Mrtvé moře, Betlém - Bazilika narození Páně
Odkaz na zájezd	http://www.fischer.cz/izrael/poznavaci-zajezdy-izrael/poznavaci-zajezdy-izrael/krazy-svate-zeme

Cestovní kancelář Invia.cz

Název zájezdu	Izrael/Jordánsko: Paralely a kontrasty
Doba pobytu (počet dní)	10
Cena v Kč/osoba	32 780.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Mrtvé moře
Odkaz na zájezd	http://hotel.invia.cz/izrael/-izrael-jordansko-paralely-a-kontrasty/-izrael-jordansko-paralely-a-kontrasty/tour-922106/?id=79065319

Cestovní kancelář Invia.cz

Název zájezdu	Klasický okruh po Svaté zemi
Doba pobytu (počet dní)	8
Cena v Kč/osoba	32 191.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, Pole pastýřů, Kumrán, Mrtvé moře
Odkaz na zájezd	http://hotel.invia.cz/izrael/-poznnavaci-zajejdy/-klasicky-okruh-posvate-zemi/tour-718957/?id=70214622

Cestovní kancelář ČEDOK

Název zájezdu	To nejlepší z Izraele
Doba pobytu (počet dní)	7
Cena v Kč/osoba	31 951.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Mrtvé moře, Kumrán, Betlém
Odkaz na zájezd	https://www.cedok.cz/dle-programu/izrael/tel-aviv/to-nejlepsi-z-izraele-package_1/?StartDate=2016-11-06&EndDate=2016-11-13&TermID=185222

Cestovní kancelář ESO travel

Název zájezdu	Velký okruh po Izraeli
Doba pobytu (počet dní)	11
Cena v Kč/osoba	63 990.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, Hebron, Kumrán
Odkaz na zájezd	http://www.esotravel.cz/poznnavaci/izrael/velky-okruh-po-izraeli/?termin=558484

Cestovní kancelář CK Trip

Název zájezdu	Izrael a Palestina na kole
Doba pobytu (počet dní)	neuvedeno*
Cena v Kč/osoba	neuvedeno*
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Jericho, Mrtvé moře, Hebron, Herodion, Betlém
Odkaz na zájezd	http://www.ck-trip.cz/zajezd-detail/izrael-a-palestina-na-kole/?zajezdId=357

*zájezd v současné době není v nabídce

Cestovní kancelář AVETOUR

Název zájezdu	Izrael - poutní zájezd
Doba pobytu (počet dní)	12
Cena v Kč/osoba	22 790.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, kostel sv. Kateřiny, Mléčná jeskyně, Jericho, Hora pokušení, Mrtvé moře
Odkaz na zájezd	http://www.avetour.cz/zajezdy/izrael/2016-izrael-poutni-zajezd.html

Cestovní kancelář AVETOUR

Název zájezdu	Izrael, Jordánsko
Doba pobytu (počet dní)	10
Cena v Kč/osoba	28 990.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Mrtvé moře, Herodion, Betlém - Bazilika narození Páně, kostel sv. Kateřiny, Mléčná jeskyně, Jericho, Hora pokušení, Kumrán
Odkaz na zájezd	http://www.avetour.cz/zajezdy/zajezdy/izrael-jordansko.html

Cestovní kancelář ALEA Tours & Trade

Název zájezdu	Velký poznávací okruh po Izraeli
Doba pobytu (počet dní)	7
Cena v Kč/osoba	30 200.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, kostel sv. Kateřiny, Kumrán, Mrtvé moře
Odkaz na zájezd	http://www.alea.cz/poznavaci-zajezdy-izrael/

Cestovní kancelář TILIA

Název zájezdu	Krásy Izraele - prodloužený poznávací okruh
Doba pobytu (počet dní)	7
Cena v Kč/osoba	29 900.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, Mrtvé moře, Jericho
Odkaz na zájezd	http://www.ck-tilia.cz/clanek/Krasy-Izraele---prodlouzeny-poznavaci-okruh

Cestovní kancelář IzraelTour

Název zájezdu	Izrael speciál 2016
Doba pobytu (počet dní)	8
Cena v Kč/osoba	19 990.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Mrtvé moře, Jericho, Betlém - Bazilika narození Páně
Odkaz na zájezd	http://www.izraeltour.cz/zajezdy/izrael-special-2016/

Cestovní kancelář Olive Tour

Název zájezdu	Svatá země Izrael
Doba pobytu (počet dní)	7
Cena v Kč/osoba	19 990.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, Jericho, Mrtvé moře
Odkaz na zájezd	http://www.olivetour.cz/index.php?module=tours_detail&id=72&uth=

Cestovní kancelář Olive Tour

Název zájezdu	Velký okruh Jordánskem a Izraelem
Doba pobytu (počet dní)	11
Cena v Kč/osoba	29 890.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Mrtvé moře, Betlém - Bazilika narození Páně
Odkaz na zájezd	http://www.olivetour.cz/index.php?module=tours_detail&id=67&uth=&title=Pozn%E1vac%ED/t%E9matick%FDz%E1jezd%20do%20Izraele%20-%20VELK%DD%20OKRUH%20JORD%C1NSKEM%20A%20IZRAELEM

Cestovní kancelář AwerTravel Česká republika (poutní a jiné zájezdy)

Název zájezdu	Zájezd do Izraele
Doba pobytu (počet dní)	8
Cena v Kč/osoba	18 290.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, kostel sv. Kateřiny,, Mléčná jeskyně, Mrtvé moře, Jericho
Odkaz na zájezd	http://www.poutnizajezdy.cz/clanky/Zajezd-do-Izraele-26-2-5-3-2016.html

Cestovní kancelář Palomino

Název zájezdu	Izrael (21606)
Doba pobytu (počet dní)	8
Cena v Kč/osoba	20 500.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, Mléčná jeskyně, Jericho
Odkaz na zájezd	http://palomino.cz/portfolio-view/izrael-21606/

Cestovní kancelář Palomino

Název zájezdu	Izrael - Jordánsko (21605)
Doba pobytu (počet dní)	8
Cena v Kč/osoba	28 900.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Jericho, Hora pokušení, Betlém - kostel sv. Kateřiny, Bazilika narození Páně, Mléčná jeskyně
Odkaz na zájezd	http://palomino.cz/portfolio-view/izrael-jordansko-21605/

1. Cestovní agentura - Pro Vás to nejlepší

Název zájezdu	Jordánsko, Palestina, Izrael (Komfort)
Doba pobytu (počet dní)	10
Cena v Kč/osoba	53 950.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Kumrán, Jericho, Betlém - Bazilika narození Páně
Odkaz na zájezd	http://www.1-cestovni.cz/detail-zajezdu/zajezd-jordansko-palestina-izrael-komfort-izrael-dovolena/83742a

1. Cestovní agentura - Pro Vás to nejlepší

Název zájezdu	Objevování památek napříč Izraelem
Doba pobytu (počet dní)	8
Cena v Kč/osoba	30 220.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, Mléčná jeskyně, Mrtvé moře
Odkaz na zájezd	http://www.1-cestovni.cz/detail-zajezdu/zajezd-objevovani-pamatek-napric-izraelem-izrael-dovolena/107709a

Cestovní kancelář Mayer a Crocus

Název zájezdu	Jordánsko a Izrael - biblické památky a Mrtvé moře
Doba pobytu (počet dní)	8
Cena v Kč/osoba	38 990.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Kumrán, Mrtvé moře, Betlém - Bazilika narození Páně, Mléčná jeskyně
Odkaz na zájezd	http://www.ckmayer.cz/zajezdy/387321-jordansko-a-izrael-biblicke-pamatky-a-mrtve.html

Cestovní agentura Karel Hrdlička

Název zájezdu	Izrael - jedinečný zájezd nejen pro milovníky umění
Doba pobytu (počet dní)	12
Cena v Kč/osoba	22 490.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Betlém - Bazilika narození Páně, Kumrán, Mrtvé moře, Nabí Músa, Jericho, Hora pokušení
Odkaz na zájezd	http://www.cahrdlicka.cz/katalog-zajezdu/izrael-jedinecny-zajezd-nejen-pro-milovniky-umeni-93

Cestovní agentura Karel Hrdlička

Název zájezdu	Izrael, Jordánsko
Doba pobytu (počet dní)	10
Cena v Kč/osoba	27 990.00 Kč
Místa navštívená na Západním břehu Jordánu	Herodion, Betlém - Bazilika narození Páně, kostel sv. Kateřiny, Mléčná jeskyně, Nabí Músa, Jericho, Hora pokušení, Kumrán
Odkaz na zájezd	http://www.cahrdlicka.cz/katalog-zajezdu/izrael-jordansko-unor-2016-67

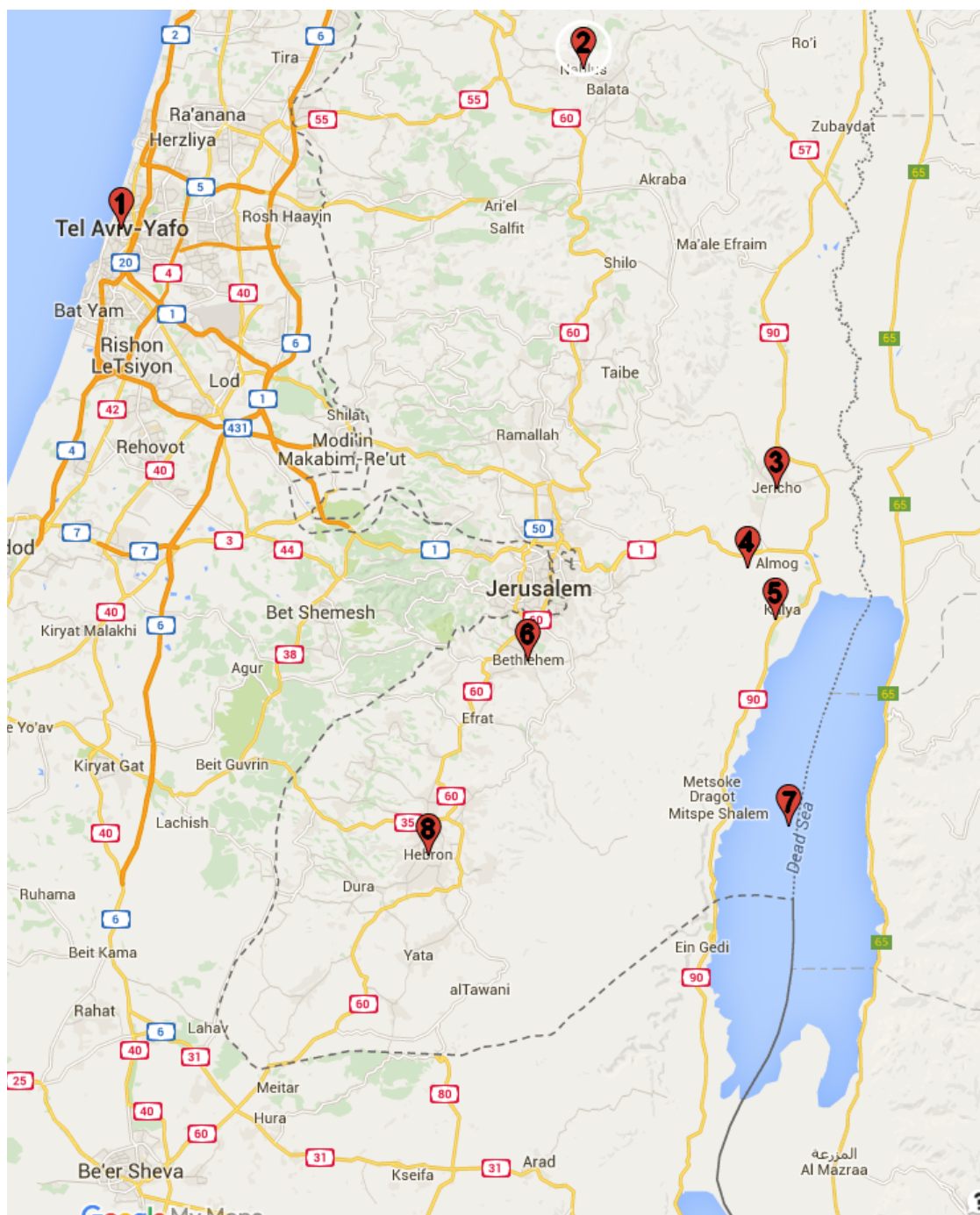
Příloha č. 2: Guvernoráty na Západním břehu Jordánu a v pásnu Gazy

(zdroj: Palestine election map. In *Wikimedia Commons* [online].[cit. 5-7-2006].
Dostupný z [www: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f5/Palestine_election_map.PNG](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f5/Palestine_election_map.PNG))

Příloha č. 3: Významná turistická místa vlastní navržené turistické trasy

Legenda: 1 - Tel Aviv, 2 - Nábulus, 3 - Jericho, 4 - Nábí Músa, 5 - Kumrán, 6 - Betlém, 7 - Mrtvé moře, 8 - Hebron

(zdroj: vlastní body zanesené do google.maps.com)

Příloha č. 4: Turistické oblasti na území Západního břehu Jordánu

Příloha č. 4.1: Pohled na Betlém

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.2: Bazilika narození Páně v Betlémě

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.3: Interiér baziliky narození Páně v Betlémě

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.4: Interiér Mléčné jeskyně v Betlémě

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.5: Herodion

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.6: Mrtvé moře

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.7: Kumránské jeskyně

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.8: Jericho

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.9: Hora pokušení

autor: Marcela Holubjaková

Příloha č. 4.10: Nabi Músá

autor: Marcela Holubjaková